

RISØR KOMMUNE

KOMMUNEPLANENS SAMFUNNSDEL

2023 - 2035

2. GANGS VEDTAK: RISØR KOMMUNETYRE 26.04.2024, POLITISK SAK 24/41, ARKIVSAK 22/813

Sammen om et bærekraftig og levende samfunn

1) Forord

Vi går inn i en periode som mer enn noen gang vil være preget av behovet for endring og omstilling. Stikkord her er klimaendringer og naturutfordringer, demografiske endringer med dramatisk vekst i antall eldre, strammere kommuneøkonomi, sentralisering og digitalisering. I denne planperioden vil hvilke valg vi tar i samfunnet knyttet til klima, natur og miljø være helt avgjørende for om vi klarer å bevare verdens natur og dermed ressursgrunnlaget slik vi kjenner det i dag. Hva vi gjør i Risør kommune kan føles meningsløst og puslete i den store sammenhengen, men for å nå verdens klima-, miljø- og naturmål, må alle tiltak iverksettes lokalt. Vi i Risør må ta vår del av dette ansvaret.

Disse utfordringene og mulighetene kan vi ikke løse gjennom gode planer. At vi «lykkes» som kommune i årene som kommer vil i vesentlig grad avgjøres av om vi framstår som en organisasjon der vi stoler på hverandre og der vi samarbeider på tvers av enheter og sektorer, på tvers av kommunegrenser, på tvers av politiske ståsteder og ikke minst sammen med innbyggerne i kommunen. Vår visjon er tydelig på at vi må samarbeide for å kunne nå bærekraftsmålene og å videreutvikle et levende samfunn for innbyggerne i kommunen. Kommuneplanens samfunnsdel skal være en langsiktig utviklingsplan for hele Risørsamfunnet. Den beskriver kommunens helhetlige planlegging, framtidens samfunnsutvikling og tjenesteutvikling – med klima- og naturutfordringene, folkehelse og levekår som bakteppe for alle valg vi tar.

Vi legger vekt på framtidstro, endringsvilje og evne til å verdsette eksisterende verdier i naturen, vår verneverdige bygningsmasse, boligområder og kulturlivet i kommunen vår. Vi vil være en kommune som setter både dagens og morgendagens innbyggere i fokus.

Kommuneplanen utarbeides i lys av Risørs 300 årsjubileum. En plan, som i hvilken som helst form og med hvilket som helst formål, handler om framtida og hvordan vi best skal møte de utfordringene og mulighetene som ligger der. En plan som ikke har et forhold til fortida, vil likevel fort bli hengende i løse luften. Når vi nå planlegger for de neste 12 årene for Risør kommune, er det viktig at vi bygger videre på grunnmuren vår og forsterker denne. Med de store utfordringene som kommer i denne perioden, er dette perspektivet særlig viktig. I Risør kommunes grunnmur inngår bla. en enestående natur, en levende og verneverdig by og et rikt og mangfoldig kulturliv. Vi skal utvikle Risør videre og vi skal bli mer attraktive for våre innbyggere og tiltrekke oss barnefamilier og yngre mennesker, og vi ønsker å basere utviklingen framover i sterkere grad på hensynet til klimaet og hensynet til naturen og mangfoldet som den representerer.

Vi skal sammen jobbe for et bærekraftig og levende Risør.

Carl Jakob Hansen, kommunedirektør

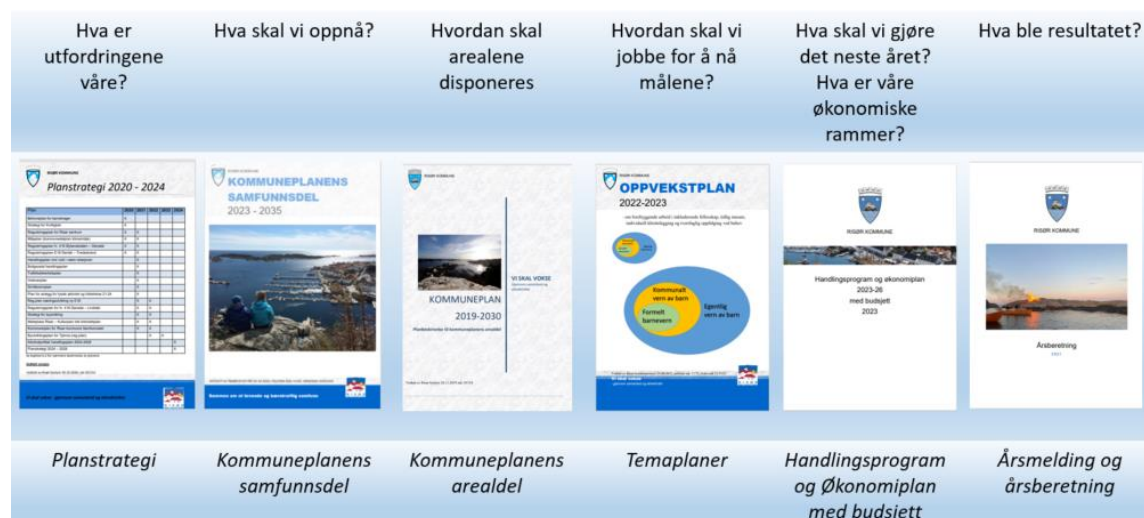
INNHOOLD

1)	Forord.....	2
2)	Visjon og retning.....	4
3)	Befolkningsutvikling.....	7
4)	Klima og natur.....	10
5)	Folkehelse og levekår.....	14
6)	Kommunen som organisasjon.....	17
7)	Samfunnsutvikling.....	21
8)	Helse og omsorg.....	27
9)	Skole og barnehage.....	30
10)	Arealregnskap.....	33
11)	Arealstrategier.....	35

KOMMUNEPLANEN - VÅRT STYRINGSVERKTØY

Kommuneplanen består av en samfunnsdel med arealstrategier (dette dokumentet), i tillegg til en arealdel. Samfunnsdelen beskriver visjon, hovedmål, strategier og innsatsområder for Risørsamfunnet og for kommunen som organisasjon. Samfunnsdelen angir arealstrategier for langsiktig arealbruk, som gir viktige føringer for arealdelen. Risør kommune vil rullere arealdelen når samfunnsdelen er vedtatt.

Kommuneplanens samfunnsdel skal følges opp i underliggende planer som vil konkretisere mål, prioriteringer og tiltak ytterligere. Kommunens handlingsprogram og økonomiplan (HP/ØP) med budsjett er samfunnsdelens handlingsdel.

Figuren viser hvordan vi følger opp kommuneplanen.

2) Visjon og retning

Sammen om et bærekraftig og levende samfunn

Visjonen legger vekt på at målene nås gjennom samarbeid. Den retter seg ikke kun mot medarbeidere og folkevalgte i kommunen, men mot alle innbyggerne. Kommunen skal legge til rette for at visjonen kan nås, og er avhengig av at folk i Risør er med og drar i samme retning. Med ordet «sammen» inviteres alle til å gjøre en innsats for å nå visjonen, og den bygger opp under et økt samhold i kommunen.

Med et bærekraftig samfunn mener vi alle de tre perspektivene på bærekraft som FNs bærekraftsmål viser til, miljø, økonomi og sosial utvikling. Det er essensielt for all utvikling at den må være bærekraftig, det samfunnet vi er med på å skape nå må legge grunnlaget for et godt samfunn i framtida. Vi lever i en tid med klimaendringer og naturutfordringer, og våre valg må bidra til at naturen og miljøet vi har rundt oss her i Risør og i regionen blir ivarettet på en god måte. I Risør kommune tar vi klima- og naturutfordringene på alvor, og vi tar vårt ansvar for de klimaendringene og naturutfordringene verden står overfor.

Et levende samfunn viser til at vi ønsker et samfunn for innbyggerne våre hvor alle kan leve sine liv på en meningsfull måte, og at kommunen leverer gode tjenester og stimulerer til et rikt kultur- og organisasjonsliv. Risør skal være et godt sted å bo, jobbe og besøke. Det gode liv kjennetegnes i menneskers opplevelse av trygghet og tilhørighet for den enkelte og respekt og toleranse mennesker imellom. Det handler om å bidra til det gode liv for alle innbyggere, både enkeltvis og i et fellesskap.

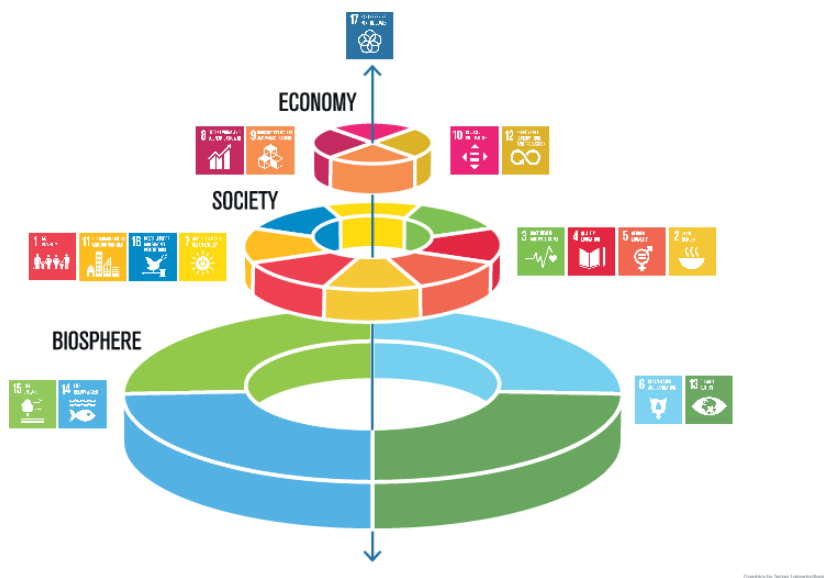
For å nå denne visjonen vil det være viktig for kommunen å satse på utvikling av gode og inkluderende nærmiljøer og bomiljøer, gode barnehager, skoler og helsetjenester og stimulere til et inkluderende samfunn med rike sosiale nettverk, frivillighet, kultur- og idrettsaktiviteter. For at mennesker skal kunne utvikle seg og trives, er også arbeidssituasjonen helt essensielt, og det er viktig med et variert tilbud av arbeidsplasser, både i Risør og i regionen. For å nå klima- og naturmålene som verden og Norge, har satt, må kommunene gjennomføre tiltak innenfor det kommunale ansvarsområdet. Vi må gå fra ord til konkrete og kraftfulle handlinger - også i Risør kommune.

Kommunen består av mange viktige tjenesteområder og håndterer store samfunnsutfordringer. I kommuneplanens samfunnsdel løfter vi særlig fram folkehelse og levekår som sammen med klima og natur er gjennomgående satsinger for alle kommunens tjenesteområder. Risørsamfunnet er i rask endring, og det er flere globale megatrender som påvirker alle deler av vår økonomi og samfunnsutvikling; både strukturelt og individuelt. Vi vil i tiden framover møte krevende utfordringer gjennom blant annet endrede internasjonale rammebetingelser, endrede økonomiske forutsetninger, endringer i befolkningssammensetning og i arbeidslivet. Utfordringene er ikke lenger utviklingstrekk i en fjern framtid, vi møter dem nå. Valg vi gjør i dag, påvirker mulighetene vi og våre etterkommere har til å leve gode liv i framtiden.

Gjennom kommuneplanens samfunnsdel setter vi oss mål for hva vi skal oppnå innenfor de ulike sektorene, og vi beskriver hvilke tiltak vi vil gjennomføre for å nå målene.

Bærekraftsmålene

Bærekraftsmålene setter rammer for hvordan vi i verden kan ta vare på behovene til menneskene som lever i dag, uten å ødelegge framtidige generasjoners mulighet til å dekke sine behov. Å jobbe for bærekraftig utvikling handler om å jobbe innenfor tre dimensjoner; sosial, økonomisk, klima- og miljø. Det innebærer at vi ikke alltid kan gjøre det som faller oss enklest, eller er mest lønnsomt i øyeblikket. Beslutninger må vurderes opp mot alle de tre dimensjonene, og miljø, økonomi og sosial utvikling må sees i sammenheng. I vårt arbeid framover legger vi følgende modell til grunn som er utarbeidet av Stockholm Resilience Centre, hvor klima- og miljømålene er grunnsteinene som er avgjørende for at vi kan nå de økonomiske og sosiale bærekraftsmålene. Med lokale løsninger og våre konkrete tilpassede mål og tiltak bidrar vi til å nå globale mål.

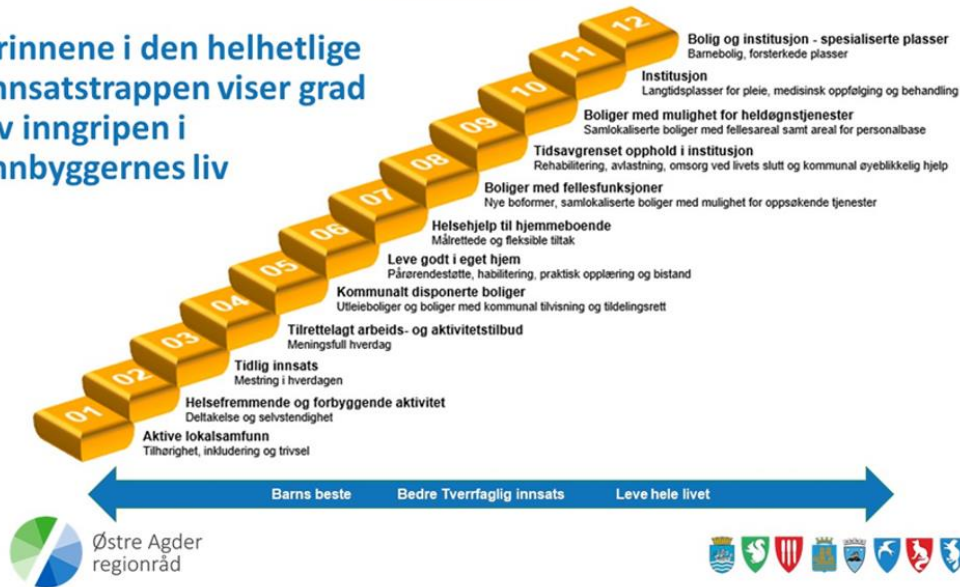

Innsatstrappa

For å kunne utvikle bærekraftige tjenestetilbud i Risør kommune, bruker vi «Innsatstrappa» som en helhetlig og tverrsektoriell arbeidsmetode. Metoden er utarbeidet i fellesskap i Østre Agder regionråd, og formålet med metoden er:

- Å utvikle en samlet oversikt over kommunens tjenestetilbud og ressursbruk på ulike nivå (trinn).
- Å utgjøre grunnlag for strategisk planlegging og tjenesteyting.
- Å være grunnlag for dialog mellom politikk og administrasjon.
- Å tjene som utgangspunkt for økonomisk planlegging og styring for å omfordele ressurser til tidlig innsats og helsefremming.
- Å endre / forskyve aktivitet fra høyere trinn til mer egenmestring og forebyggende tiltak på lavere trinn.

Trinnene i den helhetlige innsatstrappen viser grad av inngripen i innbyggernes liv

De laveste trinnene til venstre inneholder tilbud som fremmer deltakelse i lokalsamfunnet og tjenester som utdanning, kultur og fritidstilbud, mestrings- og rehabiliteringstiltak. De høyeste trinnene til høyre viser de mest ressurskrevende (inngripende) tjenestene.

Regionalt samarbeid

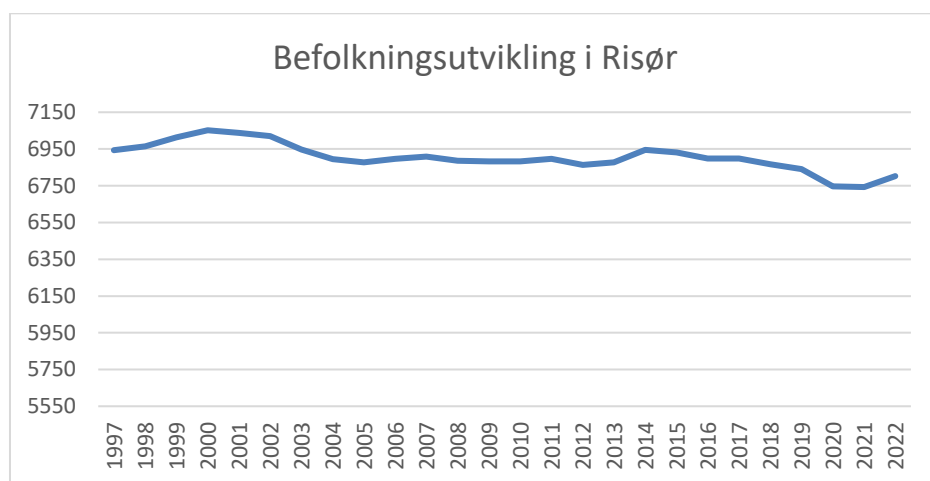
For å gjennomføre tiltak og nå målene vi setter oss i kommuneplanen, vil det være helt avgjørende å stå sammen om arbeidet her i Agder. Vi er del av et attraktivt bo- og arbeidsmarked, og utvikling og endringer som skjer i én kommune har ringvirkninger i nabokommunene. Det er viktig for Risør at vi er en aktiv medspiller i regionen slik at vi kan bidra til regionens videre vekst og utvikling. Vi vil fortsette å bidra inn i regionale samarbeidsfora, og ser på våre nabokommuner som støttespillere. For å kunne nå klima- og miljømålene våre, og leve opp til visjonen vår må vi jobbe sammen med andre. Det viktigste bærekraftsmålet er kanskje det siste – Samarbeid for å nå målene.

3) Befolkningsutvikling

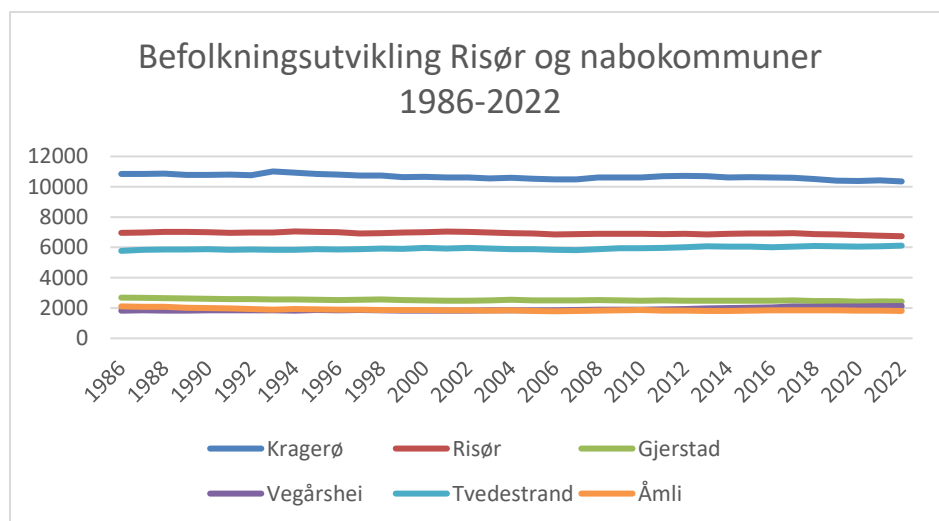
I Norge, som i resten av verden, vokser befolkningen mest rundt de store byene. Mellomstore byer som Arendal har også hatt en del vekst, mens mindre byer som Risør, som ligger utenfor de mest sentrale områdene, opplever liten vekst og i mange tilfeller nedgang i folketallet. Det er ikke ventet at sentraliseringstendensen vil avta de nærmeste årene.

Fra kommunesammenslåingen i 1964 til begynnelsen av 1980-tallet var det en positiv befolkningsutvikling i Risør kommune. Fra 1980-tallet til i dag har befolkningstallet holdt seg relativt stabilt, med en reduksjon av antall innbyggere de siste årene. I tredje kvartal 2022 var det registrert 6 803 innbyggere i Risør kommune. Veksten fra 2021 til 2022 skyldes i hovedsak at Risør kommune har bosatt 73 flyktninger i 2022, hvor de fleste kommer fra Ukraina. 11 av disse flyktningene flyttet hjem til Ukraina i løpet av høsten 2022.

Kilde: SSB.

Befolkningsutviklingen i Risør kommune skiller seg ut fra fylket og landet for øvrig, som har hatt en jevn vekst de siste 30 årene, mens nabokommunene våre viser i stor grad et tilsvarende stabilt befolkningstall fra 1980-tallet og til 2022 som Risør kommune.

Kilde: SSB

Bekymringen knyttet til befolkningsutviklingen i vår region blir desto større når vi vet at sammensetningen i befolkningen har endret seg, med stadig større andel eldre og lavere fødselstall. Uten innvandring ville det vært en svært alvorlig befolkningsnedgang i Risør. Innvandererandelen i befolkningen i Norge har økt fra 2,9 % i 2000 til 15,1 % i 2022. I Risør var det i 2022 12,4 % innvandrere (fra alle land og norskfødte med innvandrerforeldre) Dette er en generell utvikling for Norge og mange andre vestlige land.

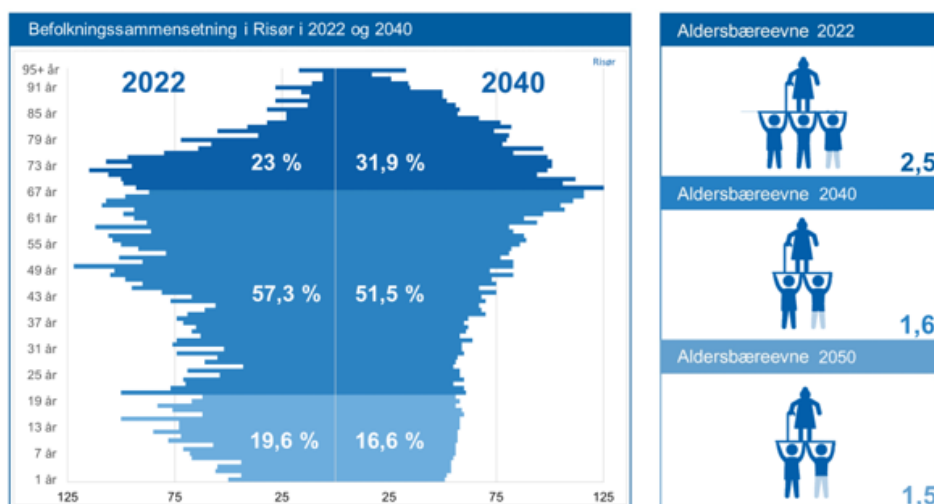
3.1 ENDRINGENE VI SER KOMME

Basert på den befolkningen som bor i Risør i dag, vil det uavhengig av befolkningsutviklingen framover bli mange i den eldre aldersgruppen i kommunen. Veksten av eldre kommer av seg selv, mens vekst i de yngre aldersgruppene primært kan påvirkes med økt tilflytting. Ifølge SSBs beregninger (middels nasjonal vekst) vil det i aldergruppen 0-66 år bli en nedgang på 11,7% i 2040 i forhold til i dag, mens det for aldergruppen 67 og eldre er anslått en økning på 38,0%.

	2022	2040			%endring 2022-2040		
		L	M	H	L	M	H
0-5 år	290	231	314	366	-20,3	8,3	26,2
6-15 år	744	462	568	663	-37,9	-23,7	-10,9
16-66 år	4 149	3 550	3 693	3 873	-14,4	-11,0	-6,7
67-79 år	1 173	1 266	1 293	1 320	7,9	10,2	12,5
80-89 år	295	619	654	685	109,8	121,7	132,2
90 år og eldre	84	171	195	222	103,6	132,1	164,3
Sum	6 735	6 299	6 717	7 129	-6,5	-0,3	5,9
0-66 år	5 183	4 243	4 575	4 902	-18,1	-11,7	-5,4
67 år og eldre	1 552	2 056	2 142	2 227	32,5	38,0	43,5

Tabellen viser antall personer i ulike aldersgrupper og prosentvis endring i 2022-2040 etter lav, middels og høy nasjonal vekst. Kilde: SSB

Da forrige kommuneplan ble vedtatt i 2019, viste SSB sine framskrivinger at folketallet i Risør skulle vokse med 11,2 % fram mot 2040. I 2022 viser framskriving en nedgang mot 2040 på 0,3 %.

Figuren viser befolkningssammensetningen i Risør i 2022 og framskriving til 2040. Kilde: Agder fylkeskommunes Kunnskapsportal, [Agdertall](#)

SSB sine tall tar ikke hensyn til lokale og regionale endringer, som for eksempel hvordan etablering av større arbeidsplasser i regionen vil påvirke befolkningsutviklingen. Endringer i tilgang til arbeidsplasser, bedre infrastruktur, fleksible arbeidsformer og økt mobilitet kan ha en positiv påvirkning på utviklingen av Risør og regionen vår i tiden framover.

Risør kommune har vedtatt å ta imot 70 nye flyktninger i 2023. For årene 2024 – 2027 baseres tallene på erfaringer fra før krigen i Ukraina, og vi forventer da 15 flyktninger i året. Det er ikke tatt høyde for de store flyktningetallene vi har sett i 2022 og 2023 i befolkningsframskrivingene til SSB. Det er også usikkert hvor lenge disse menneskene blir boende i kommunen vår. Vi forventer at mange ønsker å returnere til hjemlandet dersom forholdene i hjemlandet tillater det. Det er derfor vanskelig å si noe om hvordan dette vil påvirke befolkningstallet i Risør framover.

4) Klima og natur

Alle utslipp skjer lokalt, og all norsk natur ligger i en kommune. I Risør legger vi vekt på å drive en kunnskapsbasert og tilpasningsdyktig forvaltning for å bidra til bedre løsninger for klima og naturmangfold. Å begrense klimaendringer og stanse tap av biologisk mangfold vil kreve raske, gjennomgripende og varige samfunnsendringer som må skje på tvers av økonomiske, sosiale og politiske forhold. Vi legger klima og natur til grunn for vår utøvelse som planmyndighet, som samfunnsutvikler, i utdannings-, helse- og kultursektoren og som eiendomsforvalter. Kommunen må bidra til utslippskutt som planmyndighet og samfunnsutvikler og vi må ta bedre vare på naturmangfoldet og hegne om de godene naturen gir oss.

Kommuneplanen legger føringer for hvordan kommunen skal ivareta klima og miljø i alt vårt arbeid, og konkretiserer bærekraftsmålene, føringer fra staten og mål som ligger i de regionale planene. Klima og natur går som en rød (evt. grønn) tråd gjennom kommuneplanens samfunnsdel og ligger til grunn for hele kommunens virksomhet. Arealbruk og nedbygging er den viktigste årsaken til tap av natur. Kommunene er landets viktigste arealforvaltere, og er det forvaltningsnivået som er nærmest befolkningen, organisasjonslivet og næringslivet. Uten kommunal innsats kan ikke klima- og naturkrisen håndteres verken nasjonalt eller internasjonalt.

For å styrke det grønne skifte vil kommunen legge til rette for produksjon av fornybar energi, som vannkraft og solkraft. Som f.eks. kraftverkene på Stifoss og Søndeled og det flytende test-panelet for solkraft i Nordfjorden.

Det har i løpet av det siste året (2022) blitt enda tydeligere for verdenssamfunnet hvor store begge de to krisene er, både hvilke effekter klimagassutslippene har på hele verdens miljø og hvordan tap av natur påvirker klima og oss alle sammen. I tillegg forsterker de to krisene hverandre. Vi har lenge visst at klima og natur henger sammen. Samtidig øker nå bevisstheten om hvor sentral denne sammenhengen er. Klimaet berges ikke uten at naturen berges. Naturen berges ikke dersom ikke klimaet berges. Dette er en problemstilling der vi ser et alvor som krever forsterket og nye, mer sammenhengende måter å gå fram på.

I desember 2022 ble det inngått ny global naturavtale, hvor landene forplikter seg til blant annet å verne 30% av all natur og restaurere 30% av all natur som er delvis ødelagt, innen 2030. For at Norge skal kunne nå disse målene, vil det kreve en stor innsats i kommunenes arealforvaltning.

For å bidra til å nå 2-gradersmålet som er satt i Parisavtalen, har Risør kommune gjennom kommuneplanen og Miljøplanen som mål å redusere utslippene med 50 % innen 2030, sammenlignet med 2017. Norge har vedtatt å redusere utslippene med 55 % innen utgangen av 2030, sammenlignet med 1991. I Risør velger vi å ta utgangspunkt i 2017, fordi dette er et år vi har sammenlignbare tall fra. For at 2-gradersmålet skal kunne nås må verden redusere utslippene med 95% innen 2050. Dette vil ikke være mulig uten radikale endringer i måten vi lever på og hvordan vi organiserer samfunnet vårt.

Vi lever allerede i et endret klima, og må planlegge for stadig økende ekstremvær. Klimaendringer er en langsiktig og vedvarende utfordring som vil påvirke kommunen bredt.

Et endret klima der nedbøren kommer med sterkere intensitet og økende hyppighet, brå snøsmelting og kombinasjon av havnivåstigning, stormflo og bølgepåvirkning, er et økende problem som gir skader på eksisterende bygninger og infrastruktur. Lange tørkeperioder påvirker jordbruksproduksjonene og øker sannsynligheten for store branner. Det er også krevende for landbruket at økende nedbørsmengder og flom fører til erosjon, næringstap og forurensning.

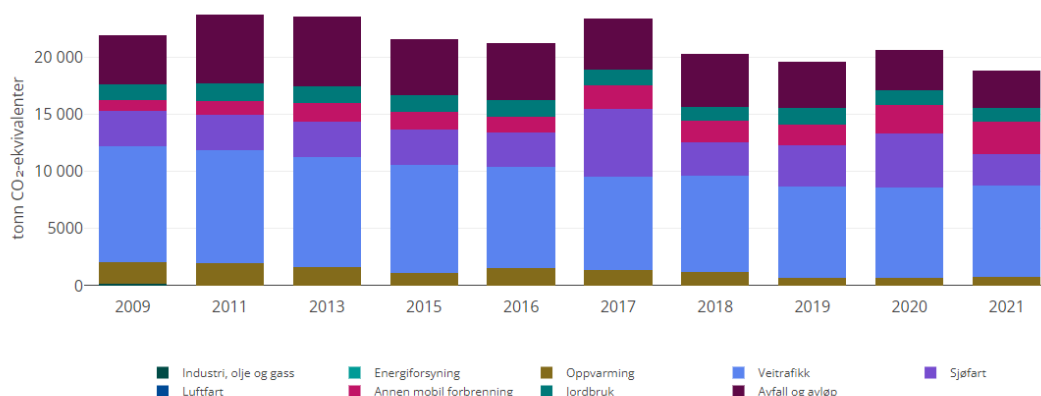
Samfunnssikkerhet og beredskap må være en viktig del av kommunens planlegging og forvaltning.

4.1 ENDRINGENE VI SER KOMME

Å ta klimakrisen og naturkrisen på alvor kan være krevende og kostbart fordi man må tenke nytt rundt planlegging og prioriteringer. Å ikke ta de nødvendige hensynene kan imidlertid bli langt mer kostbart. De kommunene som er best på å omsette utfordringene med å bli et lavutslippssamfunn, som ivaretar naturverdiene, vil klare seg best i konkurransen om vekst og utvikling de kommende tiår. Risør kommunes klima- og naturfokus skal være målrettet og handlingsbasert. Dette innebærer å legge til rette for gode klima- og naturtiltak som bidrar til å redusere klimagassutslippene og ivaretar naturen, men som også gjør Risør til en bedre kommune å bo og leve i, og som bidrar til en mer kostnadseffektiv drift.

Klima

Beregningene fra Miljødirektoratet viser at Risør har hatt en nedgang i klimagassutslipp på nesten 9 % fra 2020 til 2021, det skyldes i all hovedsak en mer korrekt rapportering og mer elektrifisering av båter i opplag på Krana, det er også en nedgang i utslipp fra avfall og avløp. De største utslippskildene i Risør er veitransport, avfall og avløp, sjøfart og «annen mobil forbrenning», som er utslipp fra anleggsvirksomhet. Skal vi klare å få ned utslippene i Risør må vi ha målrettede tiltak mot disse områdene.

Figuren viser utvikling av klimagassutslipp i Risør kommune fra 2009-2021. Kilde: Miljødirektoratet.

Innenfor bygg og anlegg er gjenbruk, ombruk og sirkulærøkonomi viktige tema. Det handler her om å bevege seg fra en økonomi hvor vi utvinner ressurser, produserer, forbruker, og kaster, til en økonomi hvor vi forvalter ressursene på en slik måte at vi forebygger at avfall oppstår. Dette kan kommunen styre gjennom vår rolle som planmyndighet og i vår egen bygg- og anleggsvirksomhet.

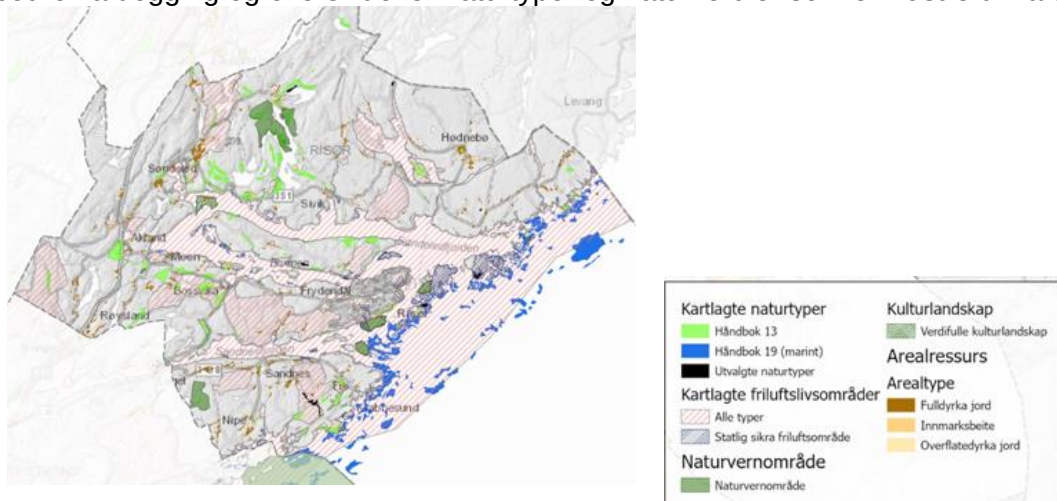
Klimagassutslipp på grunn av nedbygging av natur er ikke regnet med i denne statistikken. Arealregnskapet viser at arealendringer har store effekter på klimagassutslipp, og at naturens evne til å ta opp klimagasser er svært viktig og er den mest effektive og kostnadsbesparende metoden. Rundt 80 % av karbonet lagret på land her på våre breddegrader er lagret i jorda. Terrenginngrep ved utbygginger har derfor store

konsekvenser for karbonutslippene våre. I Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging fra juni 2023 legges det vekt på at kommunene skal ta hensyn til karbonrike arealer i sin planlegging. Myr og skog med høy bonitet er særlig karbonrike naturtyper. Inngrep eller tiltak som reduserer størrelse eller funksjon til disse naturtypene skal unngås. Dersom et tiltak påvirker karbonrike naturtyper må det gjennomføres kompenserende tiltak.

Natur og miljø

Arealbruksendringer er den største trusselen mot både naturmangfold og jordvern, og kunnskap er en forutsetning for å kunne ivareta viktige verdier. I Risør kommune er ca. 2% av landarealet vernet etter naturmangfoldloven. Risør kommune må ta aktive grep for å kunne bidra til at Norge når målet om 30% vernede naturområder på henholdsvis land og i sjø innen 2030. Det er en forutsetning at landene verner representative utvalg av natur, og da vil natur i lavlandet, kyst og i sjø være viktige bidrag.

Gjennom å bruke arealregnskap som et verktøy vil vi få mer kunnskap om arealene i kommunen. På denne måten skaffer vi oss en oversikt over arealbeholdningen, noe som gjør at vi kan følge arealbruksendringen over tid. Kommunen vil også jobbe videre med å få en bedre kartlegging og oversikt over naturtyper og naturverdier som er illustrert i kartet under.

Kartet viser kjente natur- og arealressurser i Risør kommune. Kilde: Agder fylkeskommunes Kunnskapsportal: [Agdertall](#)

Landbruket er en del av «det grønne skiftet». Selv om landbruket også bidrar med utslipp, så kan tiltak settes inn slik at jord og skog samlet gir et viktig bidrag i klimasammenheng. God agronomi er ofte god økonomi, og formålene med de økonomiske virkemidlene i landbruket styres i retning av klima- og miljøtiltak. Tilrettelegging for lokal foredling og omsetning i tillegg til lokal produksjon reduserer også utslipp i forbindelse med transport.

Samfunnssikkerhet og beredskap

Kommunen har en viktig rolle som lokal beredskapsmyndighet og skal ivareta befolkningens sikkerhet og trygghet innen sitt geografiske område.

Risør kommune vil utarbeide ny helhetlig Risiko- og sårbarhetsanalyse (ROS) i arbeidet med ny kommuneplanens arealdel. ROS-analysen skal holdes oppdatert. Viktige elementer inn i ROS-analysen og arbeidet med kommuneplanens arealdel vil være de beregnede klimaendringene for Agder og Risør som i henhold til [Klimaprofilen for Agder](#) særlig vil føre til behov for tilpasning til kraftig nedbør og økte problemer med overvann, endringer i flomforhold og flomstørrelser, jordskred og flomskred samt havnivåstigning og stormflo.

Oppfølging

For å konkretisere tiltak og verktøy for å møte klima- og miljøutfordringene utarbeider kommunen en egen kommunedelplan for klima og miljø - Miljøplanen. Videre følger vi opp klimaarbeidet i Handlingsprogram og Økonomiplan (HP/ØP) med et eget klimaregnskap og klimabudsjett. Oppfølging av arealforvaltning, naturverdier, og klimahensyn tas med videre i arealstrategien som legger føringer for kommuneplanens arealdel og øvrige arealplaner. Et viktig verktøy i arbeidet med arealforvaltningen framover vil være arealregnskap, som kommunen legger til grunn ved utarbeidningen av arealstrategien. I alle framtidige planer, prosjekt og tiltak må kommunen ta høyde for endrede klimatiske forhold og mer ekstremvær.

Andre viktige verktøy for å nå målene innen miljø og klima er å delta i Klimapartnere, innføre Miljøfyrtaårnsertifisering i virksomhetene våre, og jobbe for at andre bedrifter i kommunen også blir med i disse ordningene. I tillegg skal kommunen støtte næringslivet i utviklingen av grønne forretningsideer og en bærekraftig verdiskaping.

Av direkte utslipp innenfor Risør kommunes areal er veitrafikken (43 %) den aller største kilden til utslipp. Uansett utfall av prosessen knyttet til ny E18, vil utbyggingen av en firefelts motorvei være det utvilsomt største enkelttiltaket som vil påvirke utslipp i Risør kommune i framtiden, og vil ha stor påvirkning på vårt klimaregnskap og arealregnskap.

Kommunen kan påvirke transportutslippene gjennom overgang til nullutslippskjøretøyer, reduksjon i transportbehov og tilrettelegging for gang, sykling og kollektivtransport. Dette er også tiltak som gjør sentrene våre mer attraktive og tilgjengelige, og det er bra for folkehelsen.

Risør kommune skal ha fokus på å redusere klimagassutslipp ved egen virksomhet. De indirekte utslippene knyttet til energi og materialbruk i bygg er betydelige og utgjør om lag 60% av klimagassutslippene knyttet til offentlige innkjøp. En viktig rolle kommunen har er å stille gode og målrettede miljøkrav som innkjøper. Vi kan dessuten bidra til tjeneste- og produktinnovasjoner som gir bedre løsninger for brukerne, besparelser for kommunen, og økt verdiskaping og vekst i det regionale næringslivet gjennom innovative offentlige anskaffelser.

5) Folkehelse og levekår

Innenfor satsingsområdet levekår, likestilling, inkludering og mangfold tegner Regionplan Agder 2030 et framtidsbilde der *Agder er en attraktiv region å bo i, jobbe i og besøke. Byene, tettstedene og bygdesentrene er trygge og attraktive steder med identitet og innovasjonskraft. Stedene er kompakte, tilrettelagt for alle, uansett funksjonsevne, og ivaretar behovene som både minoritetsgrupper og en stadig økende andel eldre har.*

Med «folkehelse» menes befolkningens helsetilstand og hvordan helsen «fordeler» seg i en befolkning, og med «folkehelsearbeid» menes samfunnets innsats for å påvirke faktorer som direkte eller indirekte fremmer befolkningens helse og trivsel. Folkehelseloven gir kommunene og fylkeskommunene ansvar for å bidra til en samfunnsutvikling som fremmer folkehelse og utjevner sosiale helseforskjeller. Levekårsbegrepet tar utgangspunkt i de sidene ved enkeltindividers liv som kan måles. Levekår er blant Agderregionens definerte hovedutfordringer og er gjennomgående tema i Regionplan Agder 2030 - *utslippene skal ned og levekårene skal opp.*

Sysselsetting

Regionale forskjeller:

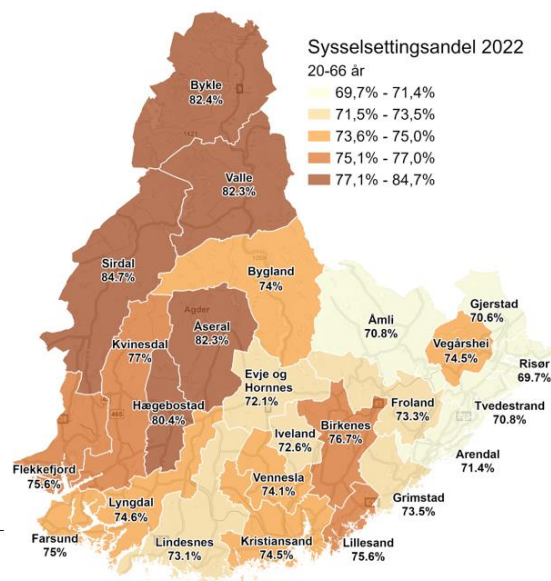
- Lavest sysselsetningsandel helt øst i Agder, og høyest andel i de aller minst sentrale kommunene.

Risør:

- Lavere sysselsetningsandel enn gjennomsnittet for fylket.

20-66	Begge kjønn	Menn	Kvinner
Risør	69,7	72,2	67,1
Agder	73,9	76,8	70,9
Norge	77,4	79,8	75

[Rapport sysselsetting](#)

Kilde: [Agdertall](#), [Kommunepresentasjoner](#)

Risør kommune og Agder har vesentlig lavere andel sysselsatte enn landet som helhet. Det er mindre grad av likestilling i arbeidsmarkedet, med lavere andel kvinner i den totale arbeidsstyrken, mange kvinner i deltidsstillinger, og lavere sysselsetningsgrad for innvandrere. I 2021 var sysselsettingen for befolkningen mellom 15 og 74 år i Risør kommune på 69,7%. Dette er en økning fra 57,2 % i 2017, men andelen er fortsatt lavest i fylket.

Fylkeskommunen, kommunene, næringsliv, frivillig sektor og andre aktører samles om felles arbeid for å realisere Regionplan Agder 2030 i #vårtagder. Innen levekår er barn og unge definert som satsingsområde, og fokus på nærmiljø er en del av dette.

Ungdataundersøkelsen 2022 bekreftet tidligere funn, at ungdom i Risør kommune vurderer

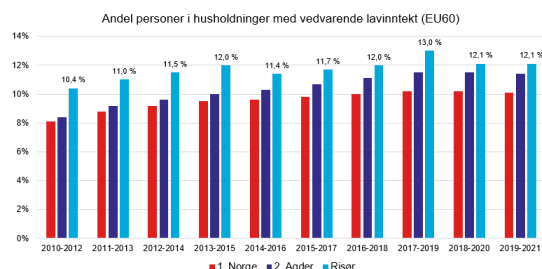
tilgangen til gode nærmiljø og møteplasser lavt (<https://korus.no/ungdata/>). Vi vil trekke veksler på fylkeskommunens videre oppfølging av Ungdata-resultatene, med blant annet en oppdatert analyse av beskyttelsesfaktorer. Folkehelseundersøkelsen i Agder i 2023 vil også brukes som grunnlag for oppdatert oversikt over folkehelsen.

Indikatorer innenfor området som framheves i fylkets kommuneoversikt, er Grunnskoleresultater, gjennomføring av videregående opplæring, tilgang til lærekontrakter, kvinner i deltid, sysselsetting etter landbakgrunn, vedvarende lavinntekt og tannhelse.

Vedvarende lavinntekt

- Inntekt og økonomi er grunnleggende påvirkningsfaktorer for helse, og forskning har vist at det er en sammenheng mellom inntektsnivå og helsestilstand.
- Lav inntekt øker sannsynligheten for dårlig selvpålevd helse, sykdom og for tidlig død.

[Rapport lavinntekt](#)

Utfordringene påvirker hverandre og forsterkes av avstanden til tilbud om høyere utdanning og til større arbeidsplasskonsentrasjoner med varierte jobbmuligheter og lavere utdanningskrav. En stor andel står utenfor arbeidsmarkedet av helsemessige årsaker, og andelen med psykiske symptomer/lidelser er høyere enn i fylket og landet. Av figuren over, ser vi at det samme gjelder andelen personer i husholdninger med vedvarende lavinntekt.

5.1 ENDRINGENE VI SER KOMME

Utviklingen innad i Norge de siste tiår viser at stadig flere barn vokser opp i familier med vedvarende lavinntekt. Siden årtusenskiftet har andelen blitt tredoblet. Andelen øker mer i Agder en landsgjennomsnittet. Flertallet av lavinntektsfamiliene i Agder er av etnisk norske opprinnelse, i motsetning til landet for øvrig hvor gruppen domineres av familier med innvandrerbakgrunn. Kilde: <https://agdertall.no/arbeidsliv/inntekt/>

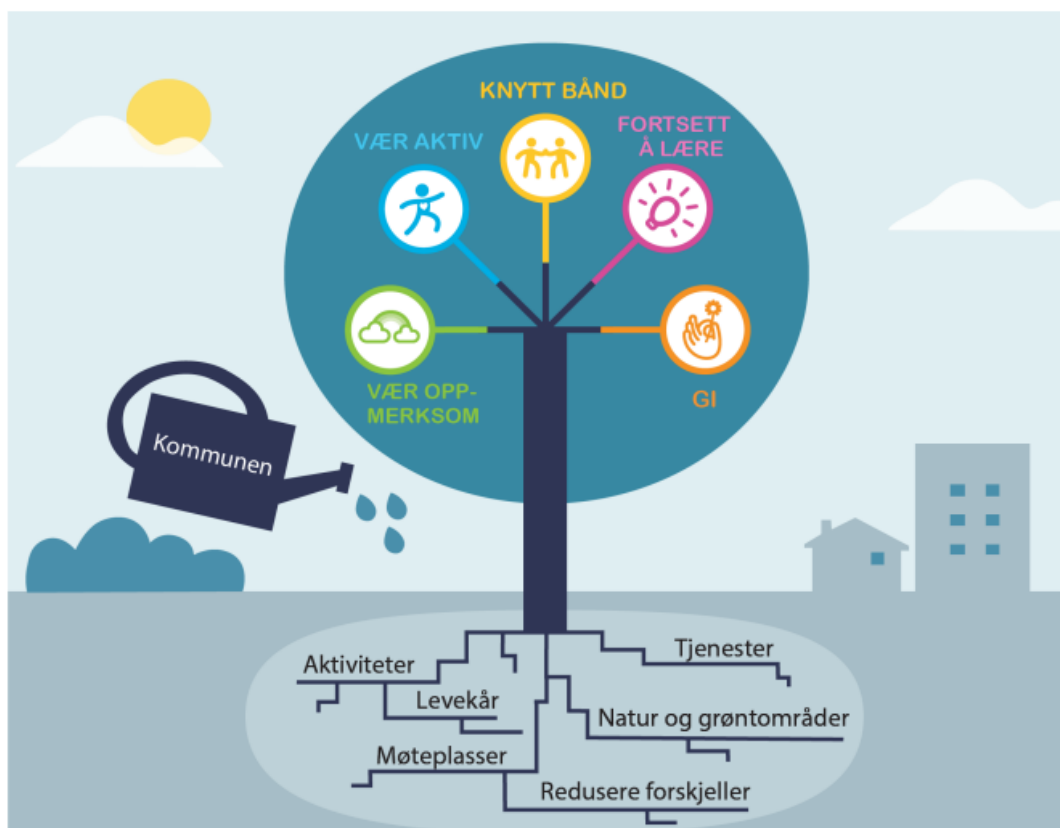
Risør er et mangfoldig samfunn, med mennesker i risiko for å oppleve ulike former for utenforskap. Våre innbyggere skal føle seg trygge på at vi som samfunn vil legge til rette for at alle kan finne tilhørighet og oppleve aksept for den de er. Gjennom mål og strategier her og i underliggende temaplaner vil Risør markere seg som en by og kommune som anerkjenner det positive bidraget mangfold gir.

Samlet krever utfordringene innsats som fremmer mestring, aktivitet og deltakelse for alle våre innbyggere. Koordinering av innbyggernes ressurser, utviklingsmuligheter og behov vil være stadig viktigere. Satsing på NyBy og Senter for frivillighet (SEFF) er sentrale tiltak i kommunens Frivillighetsstrategi for å mobilisere innbyggernes ressurser og binde sammen mennesker med ulike behov.

Barnehager, skoler og kultursektoren skal levere tjenester som når alle. Risør kommunes arbeid med Oppvekstreformen og BTI-modellen (Bedre Tverrfaglig Innsats) skal dessuten sikre at utøvere av tjenester til gravide, barn, ungdom og voksne med omsorg for barn, har kompetanse i å identifisere og finne tilgjengelige tiltak for å møte behov. BTI-modellen skal

sikre brukermedvirkning, tverrfaglig samhandling, og ikke minst, sikre overgangene (hjem – barnehage – skole – utdanning – arbeid) og hindre oppfølgingsbrudd. Dette er en langsiktig og systematisk innsats for å bryte mønstre hvor barn og unge med spesielle behov, eller barn og unge som vokser opp i familier med særlige utfordringer, har mindre mulighet til å oppleve mestring, og fullføre et utdanningsløp og komme ut i arbeid.

Et viktig verktøy for kommunen i folkehelsearbeidet er arealplanlegging. Utforming av bomiljøene er viktig for at befolkningen skal kunne ha gode muligheter til å opprettholde sosiale og kulturelle relasjoner, og ha nærhet til natur og friluftsområder. Kommunen ønsker gjennom planarbeidet å legge til rette for god livskvalitet ved å fremme gode oppvekst- og levekår, samt tilgang til meningsfulle aktiviteter og fellesskap for innbyggerne. Kulturminner og kulturmiljøer bidrar også til inkluderende miljøer som fremmer trivsel og gode møtepunkter.

I utformingen av kommunens tilbud og tjenester, kan et nyttig spørsmål være om alle kommunens innbyggere har mulighet til å oppleve "hverdagsgledens fem" for en bedre hverdag, se figur. Dette er aktiviteter som bidrar til god livskvalitet og psykisk helse

6) Kommunen som organisasjon

Risør kommune er en stor arbeidsplass som leverer tjenester over et stort spekter til innbyggere, besøkende og næringsliv – og bokstavelig talt; fra vugge til grav.

Vi er i 2023 organisert med følgende fire tjenesteområder / sektorer ledet av hver sin kommunalsjef: 1) Helse- og omsorg, 2) Skole og barnehage, 3) Samfunnsutvikling og 4) Interne tjenester. Tjenesteområdene er delt opp i totalt 17 enheter med enhetsledere som har delegert myndighet for tjenester/fag, økonomi og arbeidsgiverrollen.

6.1 ENDRINGENE VI SER KOMME

Under er det listet opp noen utviklingstrekk som vil bli utfordrende for kommunene i årene som kommer:

1. Demografiske endringer med sterk vekst i antall eldre
2. Mangel på arbeidskraft og økt konkurranse om kritisk kompetanse
3. Økte krav relatert til klima og miljø
4. Svekket tillit til folkestyret og lokaldemokratiet
5. Samfunnssikkerhet og beredskap

Under er det beskrevet noen områder og innsatsfaktorer som kan være sentrale i hvordan vi møter de utfordringene som er nevnt i punktene over.

Beholde og rekruttere flinke folk

Kvaliteten på våre tjenester blir i stor grad avgjort av i hvilken grad vi klarer å rekruttere og beholde gode, engasjerte og kvalifiserte arbeidstakere. Kampen om den beste arbeidskraften vil tilta i årene som kommer. For å klare å rekruttere og beholde gode folk, er vi i framtida avhengig av å kunne tilby gode og spennende fagmiljøer der flinke folk jobber sammen og der det blir gitt mulighet til faglig og personlig utvikling. Dette er viktig og gjelder for både fagarbeidere og ansatte med høyskole- og universitetsutdanning. Dette framstår som en av de store utfordringene for Risør kommune de kommende årene.

Digitale løsninger

Den digitale «revolusjonen» har for lengst nådd kommunene, og denne vil tilta i styrke i tiden framover. Strammere kommuneøkonomi, mangel på arbeidskraft og økende krav og forventninger i befolkningen, vil tvinge fram digitale løsninger og organisatoriske og strukturelle endringer. Dette vil berøre alle tjenesteområder og det vil stille krav til ny kompetanse og til endringsvilje. Vi kan ikke møte framtidens utfordringer med gammel oppskrift.

Innsatstrappa og samhandling med omgivelsene

Sentralt i omstillingsarbeidet framover blir tankegodset knyttet til «Innsatstrappa». Strategien innebærer et betydelig forsterket fokus på forebygging og på tverrfaglig, tidlig og treffsikker innsats. Det innebærer også en mer omfattende og likeverdig samhandling med innbyggere, frivillige organisasjoner og næringsliv enn tilfellet er i dag. Den viktigste drivkraften for denne tilnærmingen er målet om at dette skal bidra til at mennesker kan leve verdige, meningsfulle og selvstendige liv – hele livet. Systematisk og god jobbing over tid etter prinsippene i innsatstrappa og med større grad av samhandling med omgivelsene, vil også være en del av

løsningen knyttet til utfordringene med demografiske endringer, mangel på arbeidskraft og svekket tillit til lokaldemokratiet.

God ledelse og forholdet til de tillitsvalgte

Gode ledere er svært viktige for at organisasjonen skal levere gode tjenester og ha dyktige ansatte som trives. Kommunen står overfor store endringer i nærmeste framtid. Det vil kreve medarbeidere som kan medvirke i endringsprosesser og ledere som kan lede prosessene, både for omlegging av tjenestene og ivaretagelse av ansatte. Ytre rammer gjør at kommunen hele tiden må være fleksibel og omstillingsdyktige. God ledelse inkluderer et godt, tillitsfullt og strukturert samarbeid med de tillitsvalgte. Dette innebærer at vi betrakter hverandre som partnere og i mindre grad motparter, og at vi ser på samarbeidet med fagforeningene og vernetjeneste som en ressurs for organisasjon.

Heltid og lærlinger

Kommunesektoren er den sektoren som sysselsetter flest personer i deltidsstillinger. Arbeidet med å øke stillingsstørrelsene må forsterkes i årene som kommer. Dette både av hensyn til de ansatte det gjelder (ha en lønn de kan leve av) men også av hensyn til kvaliteten på tjenesten. For å møte den demografiske utviklingen (betydelig vekst i antall eldre) er det ikke minst viktig at vi i framtiden klarer å utnytte den tilgjengelige ressursen som ligger her. Det teoretiske potensialet er stort; 32700 årsverk bare innenfor helse- og omsorgstjenestene (KS/ Debattheft I –2023). Mange små stillinger er utfordrende med tanke på bla. arbeidet med kvalitetsutvikling, kompetanse og HMS/arbeidsmiljø. Risør kommune har de siste årene økt antall lærlinger, men vi har ennå potensial for en ytterligere økning. Begrensningen i dag er ofte ikke kommunens vilje til å ta imot lærlinger, men tilgangen på kvalifiserte lærlinger som ønsker seg til Risør.

Samfunnssikkerhet og beredskap

Koronapandemien og krigen i Ukraina har satt fokus på viktigheten av beredskapsarbeidet og at den kommunale organisasjonen er trimmet og forberedt på krevende situasjoner. Krigen i Ukraina har bla satt fokus på viktigheten av sikkerhetsarbeidet rundt bomberom, atomberedskap og digitale løsninger, mens koronapandemien satt fokus bla. på viktigheten av god informasjon internt og eksternt og effektive kommandolinjer fra Regjering via Statsforvalter til kommunene. I tillegg til pandemi og krig er utsiktene til et stadig mer utfordrende klima et argument for å styrke arbeidet knyttet til samfunnssikkerhet og beredskap. Styrregn og kraftig vind er antatt å bli vanligere i årene som kommer. Dette gjør det sannsynlig at vi i framtiden oftere vil måtte håndtere kriser med oversvømmelser, strømbrudd og ødelagt infrastruktur. Risør kommune har svært lite ressurser avsatt til dette formålet i dag, og dette er et område som må prioriteres opp i årene som kommer. Dette er også presisert som et viktig tema for kommunene i Regjeringens Nasjonale forventninger for regional og kommunal planlegging fra juni 2023.

Forholdet politikk og administrasjon

Risør kommune er en stor virksomhet. Vi leverer tjenester til mennesker i alle aldre og livssituasjoner og vi er en viktig aktør og premissleverandør for samfunnsutviklingen i kommunen og i regionen. Kommunestyret er virksomhetens øverste organ. For at virksomheten vår skal fungere best mulig, er det avgjørende viktig at forholdet mellom politisk og administrativ side er preget av god samhandling og tillit, at vi skjønner at vi har ulike roller, men at vi tilhører samme «laget». Dette er viktig for kommunens omdømme, noe som igjen er av stor betydning for å beholde og rekruttere dyktige ledere og ansatte og ikke minst politikere.

Klima og miljø

Risør kommune må ta aktivt del i kampen for å redde verdens klima og miljø. Dette vil få betydelige konsekvenser for organisasjonen i årene som kommer på mange områder. Under dette kapittelet (organisasjon) omfatter dette blant annet transport og reisevirksomhet, innkjøp, og drift og utnyttelse av den kommunale bygningsmassen. Det vil også bli nødvendig å se på organiseringen og bruken av de administrative ressursene og hvordan vi i framtiden kan styrke administrativ kapasitet og kompetanse innen planlegging, klima og naturforvaltning. I tillegg blir det viktig at vi gjennom det regionale samarbeidet også klarer å styrke kapasitet og kompetanse for å finne gode regionale løsninger på kommuneoverskridende arealutfordringer.

#Risør 300

6.2 VERDIPLATTFORMEN

Høsten 2022 og vinteren 2023 har vi utarbeidet ny verdiplattform for virksomheten, Risør kommune. Denne består av følgende 3 verdier: STOLT, ENGASJERT og RAUS. Verdiplattformen skal etterleves av både ansatte og folkevalgte i Risør kommune.

Verdiene (Sånn vil vi ha det) og undertekstene (sånn gjør vi det) er utarbeidet sammen med enhetsledere, ansatte i enhetene og tillitsvalgte. Tabellen under begrenses til de formuleringene vi sammen har blitt enige om.

Våre verdier:	Sånn gjør vi det:
STOLT	• Vi gir hverandre konstruktive og positive tilbakemeldinger. • Vi har fokus på arbeidsglede ved at alle har god og relevant kompetanse og mestrer oppgavene på en god måte. • Vi forteller hverandre de gode historiene, vi framsnakker hverandre og arbeidet vi utfører.
ENGASJERT	• Vi setter innbyggerne og samfunnsoppdraget i sentrum. • Vi er opptatt av forbedring og tar i bruk framtidsrettede løsninger og metoder. • Vi tar utfordringer knyttet til klima og natur på alvor.
RAUS	• Vi har fokus på det vi får til og vi lærer av våre feil. • Vi viser hverandre tillit, er inkluderende og opptrer respektfullt overfor alle. • Vi er åpne og ærlige, vi snakker med hverandre, ikke om hverandre.

7) Samfunnsutvikling

Risør kommune skal legge klima og miljøvurderinger til grunn i arbeidet med å skape en positiv samfunnsutvikling. Hvordan vi møter klima- og naturutfordringene, tilrettelegger for bedre levekår og et levende samfunn, legger føringer for kommunens prioriteringer.

I likhet med resten av landet, har andelen som står utenfor arbeidslivet i Risør minnet de siste årene, men kommunen har fremdeles lavere sysselsettingsandel enn Agder og landsgjennomsnittet. Samtidig rapporterer det lokale næringslivet at en av de største utfordringene de har er å rekruttere arbeidskraft med riktig kompetanse. En viktig oppgave for kommunen, næringslivet og utdanningssektoren er å samarbeide om relevante utdanningsløp, fagutdanninger og arbeidsmarkedstiltak. Skal vi lykkes med bærekraftig verdiskaping, utvikle nye og samtidig beholde eksisterende arbeidsplasser, må det jobbes helhetlig for å gjøre det attraktivt å bo, jobbe og besøke kommunen. Besøksnæringen er viktig for Risør og kommunen og sammen med næringslivet vil kommunen arbeide for å videreutvikle Risør som helårsdestinasjon og oppnå - «Merket for Bærekraftig Reisemål». Risør kommune ønsker å arbeide aktivt for å utvikle Hope og Søndeled som tettsted.

Risør som kunst- og kulturkommune og Risør by som kulturminne og kulturmiljø, er sterke merkevarer som det er viktig å ta vare på og videreutvikle for å styrke Risørs attraktivitet, både som bosted og som besøkskommune.

7.1 ENDRINGENE VI SER KOMME

Klima- og miljøendringer og hvordan vi som samfunn møter og håndterer disse vil være avgjørende for vår samfunnsutvikling framover. Når Risør kommune velger å legge en bærekraftig utvikling og et levende samfunn til grunn, betyr det også at vi vil arbeide for en bærekraftig utvikling av et framtidsrettet næringsliv, skape mer kompakte boområder, og bedre forutsetninger for både levende natur og samfunn her i Risør.

Framtidens arbeidsmarked

Vi vet ikke hvordan arbeidsmarkedet ser ut om fem til ti år fra nå, men vi vet at det blir endringer. Store megatrender som digitalisering vil i stor grad påvirke hvor og hvordan vi jobber. Koronapandemien har ført til at mange har fått god erfaring med å jobbe digitalt og utenfor kontoret. Flere har mulighet for fleksible arbeidsdager og arbeidsteder som kan gjøre Risør attraktiv som et sted med økt grad av «fjernjobbing». Framtidens arbeidstakere kan velge å bosette seg og arbeide fra Risør.

Risør er en del av et regionalt bo- og arbeidsmarked, det er derfor viktig at vi samarbeider med nabokommunene om utvikling av næringsarealer, arbeidsplasser og boligområder i framtiden. Et av verktøyene i dette arbeidet er å ta i bruk og videreutvikle et regionalt arealregnskap sammen med kommunene i Østre Agder og Agder fylkeskommune.

For å få lykkes med næringsutvikling i Risør er det behov for å sikre næringslivet gode rammevilkår. Kommunen vil samarbeide med næringen om å kartlegge behov for næringsarealer for framtidsrettet og arbeidsintensivt næringsliv. Her vil fortetting og bedre utnyttelse av eksisterende næringsarealer og bygninger bli sentralt. Parallelt må kommunen arbeide med andre tiltak innen samfunnsutviklingsområdet, både fysisk og digital infrastruktur, et levende helårssamfunn, gode skoler og et attraktivt idretts- og kulturtilbud som sentrale elementer for en positiv næringsutvikling.

Framtidens boliger og boligbehov

Risør har i dag en stor andel eneboliger, sammenlignet med landsgjennomsnittet, og de aller fleste i Risør eier sin egen bolig. De demografiske endringene og målet om at flere skal bo hjemme så lenge som mulig, gir økt behov for tilrettelagte livsløpsboliger med sentral beliggenhet i sentrum, Hope og Søndeled.

Det bør i tillegg utredes andre tilrettelagte boformer som av typen bokollektiver for å motvirke ensomheten som oppleves som en stor utfordring for stadig flere. Planen om etablering av store nye bedrifter i regionen vil øke behovet for nye boliger i hele regionen.

For å få en utvikling som ikke går på bekostning av klimamålene og målene om bevaring av natur, vil kommunen legge vekt på samlokalisering av nye boliger og transformasjon av allerede nedbygde områder. God boligbygging og utvikling av et godt tjenestetilbud med gangavstand til servicefunksjoner og daglige gjøremål bidrar til å redusere klimagassutslippene, unngår nedbygging av natur og sikrer at kommunen kan levere bedre og mer effektive tjenester, også i framtiden.

Framtidens samferdsel og infrastruktur

Utbedring og ferdigstilling av E 18 åpner muligheter for sterkere regiontilknytning både mot Arendal/Kristiansand og mot Grenland. Plassering av kryss, kobling mot lokalveinett, avstand til Risør sentrum og eksisterende næringsområder, samt forhold for kollektivtransport, gående og syklende er viktig for hvordan Risørsamfunnet utvikler seg. I tillegg vil utbyggingen få konsekvenser for eksisterende bebyggelse, natur- og landbruksområder og klimagassutslipp.

Videre utbygging av en framtidsrettet og bærekraftig infrastruktur knyttet til strømforsyning, fiber og høyhastighets mobildekning er en viktig del av gjennomføring av det grønne skiftet. Kommunen må være en pådriver overfor regionale og nasjonale instanser og myndigheter innenfor dette området

Vern og utvikling

I tilknytting til boligområder, Risør sentrum og i lokalsentrene Søndeled og Hope må det tilrettelegges for gode og trygge nærmiljø, med tilgang til nærfriområder. Risørs historiske sentrum har et unikt bygningsmiljø. Balansen mellom vern og utvikling er utfordrende når bygninger og funksjoner skal tilpasses dagens og framtidens krav. Gjennom byutviklingen ønsker vi å legge til rette for en levende og nyskapende by med respekt for trehusbyens kvaliteter og særpreg. Vi må samtidig unngå at mange små endringer over tid bidrar til at byen mister sin autentisitet, merkevare- og besøksattraktivitet. Kompetanse om verneverdiene og tradisjonshåndverk er viktig både hos håndverkere, huseiere, reiselivsaktører og de som forvalter sentrum.

Kultur

Risør kommune har som mål å videreføre og utvikle sin posisjon som en ledende kunst- og kulturkommune, som vil tilrettelegge for et mangfoldig, inkluderende og bærekraftig kulturliv i Risør. Risørs innbyggere skal ha gode vilkår for å kunne delta i kunst-, kultur-, idretts-, - og organisasjonsliv, og oppleve et mangfold av kulturuttrykk, både som deltaker, utøver og publikum.

I Risør er det viktig med en aktiv kulturpolitikk, for å ivareta tilgangen på den profesjonelle kunsten, den kulturelle grunnmuren, med lovpålagte oppgaver som kulturskole og bibliotek, kulturhus og den organiserte og ikke-organiserte frivilligheten.

Kulturfrivillighetens store samfunnsmessige bidrag og egenverdi identifiseres som en umistelig verdi for Risørsamfunnet som helhet. Risør kommune tar utgangspunkt i «Rom for deltagelse» regjeringens [Kulturfrivillighetsstrategi](#) (2023-2025), som legger til rette for et samspill mellom den profesjonelle og frivillige kulturen og bidrar til målet om bred deltagelse og tilgang på møteplasser og kulturarenaer i hele kommunen. Dette arbeidet vil forankres i kommunens egen Frivillighetsstrategi.

Det er viktig med et dynamisk samarbeid som utvikler seg i samsvar med innbyggernes behov og interesser. For å nå målene er det viktig å legge til rette for, opprette, ivareta og utvikle, de gode arenaene og møteplassene, som Risørhuset, Senter for frivillighet (SEFF), kulturskolen og idrettsarenaene våre med Kjempesteinsmyra i spissen.

Risør kommune vil også bidra til å styrke og aktivere kulturvirksomhetene, legge til rette for nye initiativ og kunst- og kulturellt næringsutvikling.

#Risør 300. Åpningshelg – Barnebursdag i Risørhuset

Sånn vil vi ha det:	Sånn gjør vi det:
Vi tar ansvar i klima- og naturkrisen verden står overfor.	• Sørger for helhetlig planlegging der hensynet til framtidens klima- og naturtrusler har første prioritet. • Prioriterer naturmangfold og jobber med kartlegging, bevaring og restaurering av viktige naturtyper. • Bruker kommunens klimabudsjett og klimaregnskap til å identifisere de mest målrettede tiltakene for å nå målet om 50% reduksjon, sammenlignet med 2017, innen 2030. • Tilrettelegger for at det produseres mat på en effektiv og bærekraftig måte. • Utvikler kommunens bygningsmasse mot lavere energibruk og klimautslipp • Sikrer optimal bruk av kommunens bygningsmasse slik at alle bygg blir maksimalt utnyttet og ledige bygg blir solgt. • Fokuserer på ombruk og klima- og miljøvennlige byggemetoder og legger vekt på livsløpsperspektiv i anskaffelsesprosesser. • I kommunens utbyggingsprosjekt skal en ta i bruk helhetlige og sammenlignbare klimagassberegninger ved avveining mellom ombruk/transformasjon og riving/nybygging. • Tilrettelegger for etablering av kortreist grønn energiproduksjon til lokal næring og innbyggere.
Risør og regionen har et variert og framtidsrettet næringsliv.	• Støtter og motiverer næringslivet i utviklingen av bærekraftig verdiskaping og grønne forretningsideer. Herunder vil en næringsplan bli en viktig del av dette arbeidet. • Er pådriver for viktige infrastrukturtiltak som tilstrekkelig strøm, fiber, høyhastighets mobildekning og framtidsrettet samferdsel som er nødvendig for gjennomføring av det grønne skiftet. • Sørger for tilstrekkelig næringsarealer til arbeidsintensiv næring. • Utforsker mulighetene for nye reguleringsplaner i tilknytning til eksisterende næringsområder og opparbeider og transformerer arealer i allerede regulerte næringsområder. • Samarbeider med næringslivet og utdanningsmiljøene for å øke kompetanse nivået og sikre relevant kompetanseutvikling for framtiden. • Jobber helhetlig og løsningsorientert for å inkludere flere i arbeidslivet. • Bidrar til en formålstjenlig bruksstruktur for framtidig og bærekraftig landbruksproduksjon. • Er en aktiv tilrettelegger for en bærekraftig utvikling av sjøretta næring og bærekraftig høsting og utnyttelse av havressursene.

Sånn vil vi ha det:	Sånn gjør vi det:
Risør er et attraktivt reisemål året rundt.	• Samarbeider med Risør By og besøksnæringen slik at Risør oppnår «Merket for Bærekraftig Reisemål». • Bidrar til forankring av næringslivets egen reisemålsprosess - Risør året rundt – og støtter reiselivet i å etablere en helhetlig utviklingsplan. • Støtter Risør By og besøksnæringen i utviklingen av Risør som en helårs kurs- og arrangementskommune • Er aktivt med i arbeidet med å etablere nye sesonger og reiselivskonsepter. • Legger til rette for helårs kunst- og kulturtilbud.
Kunst og kultur er en viktig kraft i utviklingen av Risør fram mot 2035.	• Bidrar til et inkluderende, mangfoldig og bærekraftig kulturliv gjennom aktivt og forutsigbart samarbeid. • Jobber med fornying og utvikling innenfor kunst- og kulturområdet, og møter nye initiativ på en positiv og åpen måte. • Videreutvikler Risørhuset, Risør bibliotek og Kjempesteinsmyra som kommunes viktigste kulturarenaer. • Videreutvikler de gode møtestedene og anlegg for utøvelse av kulturaktiviteter og idrett i lokalsentrene Hope og Søndeled. • Etablere attraktive aktiviteter for barn og unge i hele kommunen. • Kommunen skal spesielt ha fokus på høysesong for besøksnæringen (sommer halvåret) • Bidrar til å styrke og videreutvikle kulturvirksomheter, som de store festivalene og Risør kunspark • Styrker kunnskapen og engasjementet rundt kystkulturen.
Risør har mangfoldige, aktive og inkluderende lokalsamfunn.	• Inspirerer ildsjeler, lag og foreninger til å drive og videreutvikle et inkluderende og mangfoldig kultur- og aktivitetstilbud for alle. • Tilrettelegger for møter mellom mennesker som fremmer dialog og der vi skaper ting sammen. • Utvikler SEFF (Senter For Frivillighet) til å bli en inkluderende møteplass med varierte aktiviteter for alle. • Prioriterer støtte til frivilligheten i lag og foreninger i arbeidet med å skape og drive møteplasser for unge i hele kommunen.

Sånn vil vi ha det:	Sånn gjør vi det:
Risør har et variert og attraktivt boligtilbud.	• Er pådriver for et mangfoldig boligtilbud bla. rettet mot eldre, barnefamilier og yngre mennesker. • Stimulerer til utvikling av boligområder og boligtyper som møter det nye boligbehovet som følger av befolkningsutviklingen og de store industrietableringene i regionen. • Bidrar til en boligpolitikk som ivaretar de som har lav betalingsevne (sosial boligpolitikk) • Stiller krav om at boligprosjekter skal ta hensyn til demografiutviklingen, og bidra til et aldersvennlig samfunn med kort avstand til viktige tjenestetilbud • Bevarer og videreutvikler gode friområder, kulturmiljøer og møteplasser i samarbeid med innbyggere, lag og foreninger. • Kommunen skal legge til rette for etablering av nye boligområder og ha fokus på fortetting i eksisterende boligområder der det kan være aktuelt.
Risørs historiske sentrum er et levende sted å bo og besøke.	• Jobber aktivt med tiltak som bidrar til bosetting, næring, offentlige og private arbeidsplasser i Risør sentrum. • Sikrer optimal utnyttelse av kommunal sentrumsnær bebyggelse. • Samarbeider med etablerte kompetansemiljøer, herunder bygningvernssenteret og tradisjonshåndverkere, om å bevare og videreutvikle Risør sentrum som et viktig kulturminne og kulturmiljø. • Fremmer bærekraft og bygningsvern ved å balansere vern og utvikling i Risør sentrum.

8) Helse og omsorg

Samhandlingsreformen som ble iverksatt fra og med 2012 var en retningsreform som er fulgt opp fra nasjonale myndigheter med flere meldinger til Stortinget, lovendringer, forskrifter, handlingsplaner og faglige veiledere. En egen melding om primærhelsetjenestene trekker opp flere strategier og retninger for utvikling av tjenestene for å møte morgendagens utfordringer.

Et viktig satsingsområde i Samhandlingsreformen er styrking av folkehelsearbeidet for å bidra til en samfunnsutvikling som fremmer folkehelse og utjevner sosiale helseforskjeller. Helse og omsorg har de siste årene implementert eldreforhøringen «Leve hele livet». Den har som mål at eldre skal få støtte og hjelp til å mestre livet. For å få dette til må flere enn helse- og omsorgspersonell bidra.

Fokus må i enda større grad enn i dag flyttes fra behandling til forebygging, og innbyggerne må inspireres til selv å ta ansvar for egen helse. Endringen fra å yte passiv hjelp til mer aktiv helsefremmende og rehabiliterende innsats, understreker at god omsorg ikke bare handler om å hjelpe, men også om å sette folk i stand til å klare seg selv.

8.1 ENDRINGENE VI SER KOMME

Tendensene vi ser med høyere gjennomsnittlig levealder, færre yrkesutøvere per eldre innbygger, voksende innvandrerbefolkning, nye arbeidsoppgaver til kommunene, nye teknologiske løsninger, høyere forventninger og et sykdomsbilde i endring, vil fortsette i tiden framover. Flere lever med kroniske lidelser som diabetes, hjerte-/karlidelser, kols, muskel-/skjelettlidelser, kreft og psykiske plager. Disse tendensene, sammen med medisinske nyvinninger og overføring av oppgaver fra spesialisthelsetjenestene til kommunene, utfordrer, men gir også rom for nytenkning og nye arbeidsformer i kommunen.

Samfunnsutviklingen påvirker befolkningens helsemessige behov og utfordringer. Behovet for helsetjenester øker samtidig som tilgangen til kvalifisert helsepersonell er begrenset. Innovasjon og tjenesteutvikling, sammen med kommunens evne til å rekruttere og utvikle kompetanse, er en forutsetning for å levere effektive helsetjenester av høy kvalitet. Innbyggernes opplevelse av tilgang til tjenester av god kvalitet påvirkes av måten tjenesten utøves på, sammen med forventningene de har til helsetjenesten. I en tid hvor helsesektoren står foran store utfordringer, ikke minst med å beholde og skaffe nok kvalifisert helsepersonell, må vi se på nye måter å løse morgendagens utfordringer på. Omorganisering og oppgavefordeling vil bli helt nødvendig.

Andre dimensjoner ved kvalitet i helsetjenesten er pasientsikkerhet og brukarmedvirkning. Den enkelte skal være en aktiv deltaker i eget liv. Dette må ivaretas samtidig som tjenestene er kunnskapsbaserte, effektive, tilgjengelige og riktig fordelt i befolkningen. Kommunen må opptre forutsigbart og tydelig i samhandling med innbyggerne og andre aktører. Medarbeidernes kompetanse, deres holdninger, kunnskaper og ferdigheter, blir avgjørende for innbyggernes tilfredshet og trykghetsfølelse.

Forebygging og tidlig innsats for å snu uheldig utvikling i alle faser av livet, gir stor gevinst både for den enkelte og for samfunnet. Risør kommune har sammen med de andre Østre Agder kommunene initiert prosjektet «Bærekraftige helse og omsorgstjenester». Der har vi blant annet utviklet Innsattstrappa som et kompass å jobbe etter. Aktivitet, deltakelse og helsefremmende arbeid forhindrer eller forsinker sykdomsutvikling og skader. Opplevelsen

av god helse er imidlertid mer enn fravær av sykdom, det handler også om muligheten til å leve et godt liv. Å bidra til mestring av sykdom og opplevelse av livskvalitet også når sykdom rammer, er et mål for tjenestene.

Frivillig innsats og samarbeid med pårørende og brukerens nettverk er viktige ressurser for bedre muligheter for deltakelse, mestring og positiv utvikling.

Kommunen har tatt grep for å møte utfordringene som er skissert i nevnte analysearbeid om bærekraftige helse og omsorgstjenester. Ny korttidsavdeling er på plass slik at bl.a. avlastning for pårørende og mottak av pasienter fra sykehuset styrkes. Nytt og moderne hjelpemiddellager gjør at disse raskt og effektivt kan tas i bruk ved behov. Nye tilrettelagte omsorgsboliger på Tjenna ble ferdige våren 2023 og har gangavstand til det meste av byens fasiliteter. Frivillighetssentral vegg i vegg med disse skal bidra til en best mulig tilrettelagt hverdag for innbyggerne.

Fastlegene skal samlokaliseres for at vi skal få et robust og framtidsrettet helsesenter. Forholdene er dermed lagt til rette for forsterket samhandling, kommunikasjon og integrering mellom yrkesgruppene og tjenestene.

En ytterligere satsning på digitalisering og velferdsteknologi komplimenterer satsningen framover. En organisering som skissert i innsatstrappa, med tidlig innsats og forebygging som kompass, vil også gi de som virkelig trenger en sykehjemsplass styrket mulighet til å få det.

#Risør 300 Barnehagenes dag

Sånn vil vi ha det:	Sånn gjør vi det:
Vi er nytenkende i utviklingen av våre tjenester	• Bruker aktivt digitale løsninger for å forenkle, forbedre og effektivisere tjenestene. • Gjør innbyggerne mer selvhjulpne gjennom velferdsteknologi som fremmer mestring og selvstendighet. • Utvikler tjenester som er tilpasset den virkelighet vi står overfor - Vi er åpne for nye bærekraftige måter å jobbe på. • Deltar i forskning, og utvikler våre tjenester i takt med ny kunnskap.
Vi styrker helsefremming og forebygging med fokus på tidlig innsats	• Gir rett hjelp på rett sted til rett tid gjennom en god forvaltning av ressurser. Herunder et godt lavterskeltilbud innen psykisk helse. • Fokuserer på samhandling og samarbeid på tvers av sektorer, profesjoner og roller • Utvikler et godt samarbeid med foreldre slik at problemutvikling hos barn oppdages tidlig. • Er gode på dialog og informasjon – sammen med brukerne finner vi løsninger.
Innbyggerne er en ressurs i eget liv og for andre	• Tilrettelegger for sosiale nettverk og samarbeid med frivillige og pårørende. • Tilrettelegger for at våre innbyggere kan bo trygt i eget hjem så lenge som de selv ønsker. • Jobber for å styrke Risør som et aldersvennlig samfunn, blant annet gjennom nettverket «Aldersvennlige lokalsamfunn». • Legger til rette for at innbyggerne skal være aktive og ta ansvar for egen helse, og til å være aktive deltakere i fellesskapet. •
Vi har høy kvalitet i kommunens helse- og omsorgstilbud	• Involverer brukerne i utvikling av våre tjenester. Hva er viktig for deg? • Har fokus på internkontroll og systematikk i arbeidet med kvalitetsforbedring. • Videreutvikler kompetanseteam i hjemmebaserte tjenester. • Har fokus på strategisk kompetanseutvikling og rekruttering for å få rett kompetanse på rett plass. • Opprette et brukerråd i alle helseinstitusjoner som består av pasienter, pårørende og ansatte.

9) Skole og barnehage

Skolen skal møte elevene med tillit, respekt og krav og gi dem utfordringer som fremmer danning og lærelyst. Alle former for diskriminering skal motarbeides. Barnehagene og skolene har en viktig rolle i holdningsskapende arbeid og i å utjevne sosiale forskjeller. Det skal være fokus på tre tverrfaglig tema, som skal gå igjen i alle fag og mål for virksomheten, hvorav de to første tilsvarer kommuneplanens gjennomgående tema:

- Bærekraftig utvikling: gi kunnskap om å verne om livet på jorda og å ta vare på behovene til mennesker som lever i dag, uten å ødelegge framtidige generasjoners muligheter til å dekke sine behov.
- Folkehelse og livsmestring: gi kompetanse som fremmer god psykisk og fysisk helse, og som gir muligheter til å ta ansvarlige livsvalg.
- Demokrati og medborgerskap: gi kunnskap om demokratiets forutsetninger, verdier og spilleregler, og sette elevene i stand til å delta i demokratiske prosesser.

Et kjennetegn ved gode barnehager og skoler er evnen til å sette ambisiøse og realistiske mål. Kompetanse i analysearbeid og aktiv bruk av årlig tilstandsrapport er viktig for at barnehage og skole skal bidra best mulig til en positiv utvikling i oppvekstindikatorene generelt, og i skolerisultatene spesielt. Vi skal se egen praksis opp mot teori i fagfeltet og utnytte kompetansehevingstilbud og profesjonsfellesskap for å heve kvaliteten i tjenestene.

Brakerundersøkelser (elevundersøkelse, foreldreundersøkelse, Ungdata) viser at elever og foresatte i all hovedsak er fornøyde, men viser også en del utfordringer. Skolene og barnehagene jobber med å bedre læringsmiljøet og å tilfredsstille aktivitetsplikten som utløses ved varsel om negative opplevelser i skole- eller barnehagemiljøet. Risørskolens elever har over tid avsluttet grunnskolen med lavere læringsutbytte enn landsgjennomsnittet. Det fordrer mer innsats i grunnopplæringen for å bedre resultatene på nasjonale prøver på 5. trinn og redusere andelen spesialundervisning.

Arbeidet for å sikre alle barn trygge og gode læringsmiljø som gir mestringstro og motivasjon for læring starter allerede i barnehagen. En felles progresjonsplan for språkopplæringen, fra barnehage og ut hele skoleløpet, vil gi alle barn og elever i Risør samme systematiserte og kvalitetssikrede opplæringsløp. Skolene vil gjennom Kunnskapsløftet jobbe mer temabasert, med mer variasjon i undervisningen og aktiv bruk av digitale verktøy i læringsprosessene. De som er tette på barna i hverdagen skal ha tilstrekkelig kompetanse til å oppdage og gripe fatt i utfordringer i læringsmiljøet og hos det enkelte barn og trekke inn hjelpetjenestene ved behov. Det innebærer å involvere foresatte og støtte dem i forelderrollen til det beste for barnet og for barnehage/skole – hjesamarbeidet, og samhandle i laget rundt det enkelte barn. Det må også sikres at alle elever som må ta skolebuss til og fra skolen får sitteplasser.

9.1 ENDRINGENE VI SER KOMME

Kompetanseløftet for spesialpedagogikk og inkluderende praksis skal bidra til at ansatte i barnehage og skole samt PP-tjenesten i større grad fanger opp utfordringer og gir et inkluderende og tilpasset pedagogisk tilbud til alle, inkludert til de som har behov for særskilt tilrettelegging. PP-tjenesten skal være mer til stede i barnehager og skoler og bidra til at barna og elevene får den hjelpen de trenger, når de trenger den. Målet er å bedre forebygge vansker og tilpasse det pedagogiske tilbudet til mangfoldet i barne- og elevgruppen. Det allmennpedagogiske og spesialpedagogiske tilbudet skal ses mer i sammenheng og alle barn skal ha tilgang til trygge og inkluderende læringsmiljø. (Kilde: Udir.no)

Det viktigste i årene framover er gode rutiner og planer som sikrer kvaliteten og gir alle ansatte, nye eller gamle, gode forutsetninger for å lykkes. Barnehagene jobber med

pedagogisk ledelse på alle nivå for å treffe enkeltindividets behov, være til stede med språktrening i hverdagssituasjoner og veiledning i følelsesregulering for å skape en god barnehagehverdag for alle barn. Betydningen av lekbasert læring er kjent i barnehagen, og skal få større plass lengre oppover i skoletrinnene for økt motivasjon og lærelyst. Overgangene i barnehagen og skolen skal ha fortsatt oppmerksomhet, og her ses hele opplæringsløpet under ett, fra barnehage til fullført videregående skole.

Risør kommunes [Oppvekstplan](#) (første versjon vedtatt 2022) danner utgangspunkt for videre forebyggende arbeid i inkluderende fellesskap, med tidlig innsats, individuell tilrettelegging og tverrfaglig oppfølging ved behov. Oppvekstplanen og kommuneplanen må ses i sammenheng for å sikre barn og unge en god oppvekst. Kommuneplanens samfunnsdel deles inn i skole- og barnehage, helse- og omsorg og kultur. En god oppvekst omhandler alle områdene - en god barndom varer hele livet. Hovedmålet for Oppvekstplanen er at Risør skal være et trygt, inkluderende og utviklende samfunn for alle barn og unge, og den skal svare på nytt krav i barnevernsloven om helhetlig, forebyggende plan. Oppvekstreformen tydeliggjør nasjonale forventninger til tidligere innsats og helhetlig oppfølging. Her spiller ansatte i barnehage og skole en særlig viktig rolle i å skape trygge arenaer der alle blir sett og hørt. Risør kommune har over tid jobbet med å forankre og implementere BTI-modellen (Bedre Tverrfaglig Innsats). BTI-modellen gir oss et godt utgangspunkt for å svare på forventningene i oppvekstreformen. Vi viderefører arbeidet med å etablere felles forståelse av hvordan møte barns og deres foresattes behov best mulig. Her er det essensielt med høy kvalitet i den enkelte tjeneste, og at tjenesteutøverne kjenner til hverandre og hvilke hjelpetiltak som er tilgjengelige og kan utnyttes i en helhetlig og koordinert oppfølging, på lavest mulig nivå i innsatstrappa. Voksenopplæringen i Risør kommune (VIRK) og NAV har stor betydning for familienes levekår, kvalifisering til arbeid og som støttespillere for barnas omsorgspersoner.

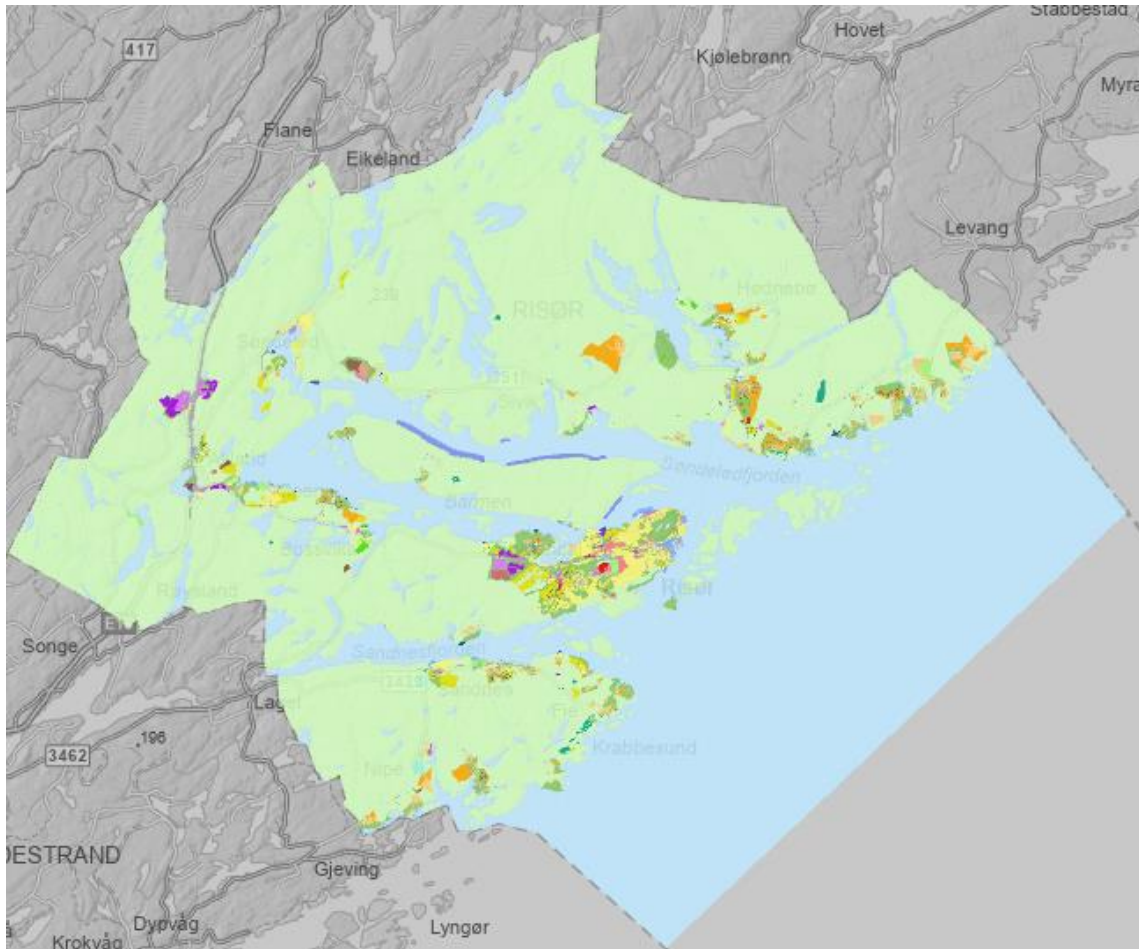
Vi driver gode skoler i Risør kommune, men vi driver kostbart. Dette skyldes blant annet skolestruktur med tre barneskoler og en ungdomsskole. De økonomiske rammene og utsiktene for årene som kommer, gjør det nødvendig å se på strukturelle og organisatoriske endringer innenfor skoleområdet i perioden. En ser også at det vil fortsatt være nedgang i antall barn og unge de neste årene. Arbeidet med å se på mulige organisatoriske og strukturelle endringer i offentlige barnehager og i skolene startes i 2023. I arbeidet skal en også vurdere alternativet med 1-13 skole (felles grunnskole og videregående skole).

Det viktigste i forbindelse med framtidige endringer må være å best mulig møte dagens og framtidige behov for effektiv ressursutnyttelse, utvikle barnehager og skoler med høy kvalitet både faglig og sosialt og skape gode møteplasser for barn, unge og befolkningen forøvrig. Slik vil vi støtte innbyggerne i å utvikle evner til å mestre egne liv og gjøre sitt for å verne om livet på jorda og ta vare på menneskene rundt seg.

Sånn vil vi ha det:	Sånn gjør vi det:
Alle har et likeverdig faglig tilbud som er tilpasset deres behov og utvikling.	• Jobber systematisk med språk gjennom hele utdanningsløpet. • Reflekterer over resultater i grunnleggende ferdigheter og brukerundersøkelser og setter ambisiøse og realistiske mål for videre arbeid. • Hever grunnleggende ferdigheter i basisfagene (norsk, matte, engelsk), med særlig fokus på begynneropplæringen. • Øke lærernes kompetanse i å fange opp barn med høyt læringspotensial. • Sikrer spesialpedagogisk kompetanse og kvalitet i tilpasset og intensiv opplæring. • Inkluderer og veileder foresatte for felles innsats for barns/elevs faglige utvikling.
Alle får økt mestringstro og motivasjon i sin hverdag.	• Ser den enkelte og utfordrer alle til å strekke seg mot nye mål. • Gir praktisk, variert, lekbasert og inkluderende opplæring. • Gir alle nødvendige digitale ferdigheter. • Utnytter digitale verktøy for individuelt tilpasset opplæring i inkluderende fellesskap. • Gir barn og elever kontinuerlige underveisvurderinger og sikrer deres medvirkning. • Inkluderer og veileder foresatte i samarbeid om robuste og trygge barn.
Alle opplever tilhørighet og gode relasjoner som fremmer trivsel.	• Skaper trygge og gode miljø i inkluderende fellesskap. • Bruker BTI (Bedre Tverrfaglig Innsats) handlingsveileder for tverrfaglig samarbeid, tidlig innsats og medvirkning. • Sikrer overgangene i hele utdanningsløpet, fra barnehage til videregående skole. • Fokuserer på raushet, respekt og mangfold og bidrar til at alle skal oppleve vennskap. • Fokuserer på tiltak for å oppnå mobbefrie skoler og barnehager. • Ser fritiden som en viktig arena for trivsel og mestring. • Ser barnehager og skoler som viktige nærmiljøsentere hvor foresatte og samfunnet for øvrig bidrar i inkluderende fellesskap.

10) Arealregnskap

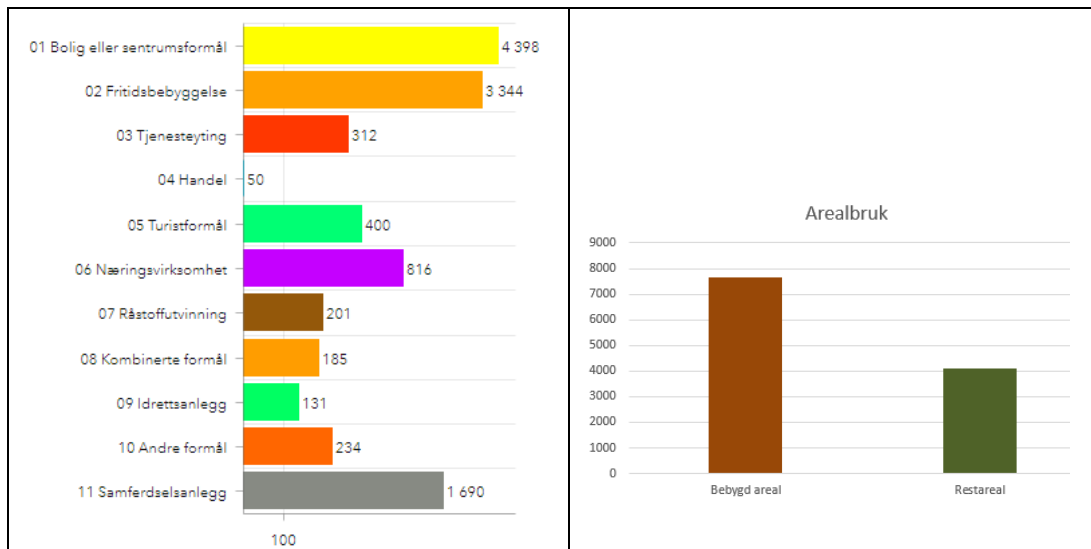

Kilde: Agder fylkeskommunes arealregnskap for Risør: [Arealregnskap for Agder 2022 \(arcgis.com\)](https://arcgis.com)

Kartet over viser hva arealene i kommunen er satt av til i kommuneplanens arealdel fra 2019 og i vedtatte reguleringsplaner. I arealregnskapet vårt ser vi på «beholdningen» av ulike areal typer vi har i kommunen i dag – for eksempel bebygd areal, veier og parkeringsplasser, fulldyrka mark, skog, myr osv. I tillegg ser vi på hva som er planlagt å bygge i eksisterende planer og hva slags natur disse områdene innehar i dag.

Med dagens kunnskap om klima og naturverdier er det viktig å se på hva vi har av planlagte, men ubebygde, arealer i dag for å gjøre en vurdering av om vi fremdeles ønsker å bygge på disse områdene. Vi vil bruke arealregnskapet til å analysere disse planlagte arealene opp mot kjent kunnskap om naturverdier i disse områdene. Dette er blant annet skogsbonitet, andel myr og andre viktige naturtyper. I tillegg ser vi på hvilke potensial for CO₂ utslipp og CO₂ opptak disse arealene har. Et fullverdig arealregnskap får man når man setter alle disse elementene sammen, og gjennomfører tilsvarende avregning i framtiden, for å se hvordan arealregnskapet vårt endrer seg over tid.

Bebygd areal – eksisterende og planlagt

Figuren viser hvor mange dekar som er satt av til ulike typer byggeformål på land i kommunens arealplaner, og hvor mye av dette som ikke er bygget ut i dag (Restareal).

Totalt areal satt av til bebyggelse (bolig, fritidsbebyggelse, næring, vei, parkering mm) er ca. 11 700 dekar, av dette er 7 600 dekar bebygd, mens 4 100 dekar er såkalt restareal. Restarealet omfatter både planlagte byggeområder som ikke er påbegynt ennå (planreserve) og grønne områder innimellom bebyggelse i ferdig utbygde områder. Areal til ny E 18 er ikke med i beregningene.

Tallene i arealregnskapet er ikke nøyaktige og må tolkes med forsiktighet, men størrelsesordenen vil være riktig. Arealregnskapet viser at Risør kommune har planer om å bygge ut opptil 4 100 dekar, en utbygging som tilsvarer 54 % av alt areal som er utbygget til nå.

Arealregnskapet beregner også hvor stort utslipp av CO₂ ekvivalenter (ekv) en gjennomføring av utbygging av restarealet vil gi. Også dette en grov beregning basert på hva slags type skog eller natur som er i områdene i dag. I tillegg legger CO₂-beregningene til grunn at 100% av restarealene/planreservene blir bygget ut, noe som ikke stemmer med virkeligheten, da noe grøntareal vil bestå i utbyggingsområdene. Beregningen viser at en utbygging av alle de planlagte områdene vil føre til et utslipp av 140 500 tonn CO₂ ekv over en 20-års periode. Til sammenlikning slapp vi i Risør kommune ut 18 783 tonn CO₂ ekv i 2021. Å unngå nedbygging av natur vil dermed ha en avgjørende effekt på hvor mye klimagass som lagres i naturen og jordsmonnet, og vil bidra til et bedre klima i framtiden.

Arealstrategiene er utarbeidet med bakgrunn i tallene fra arealregnskapet.

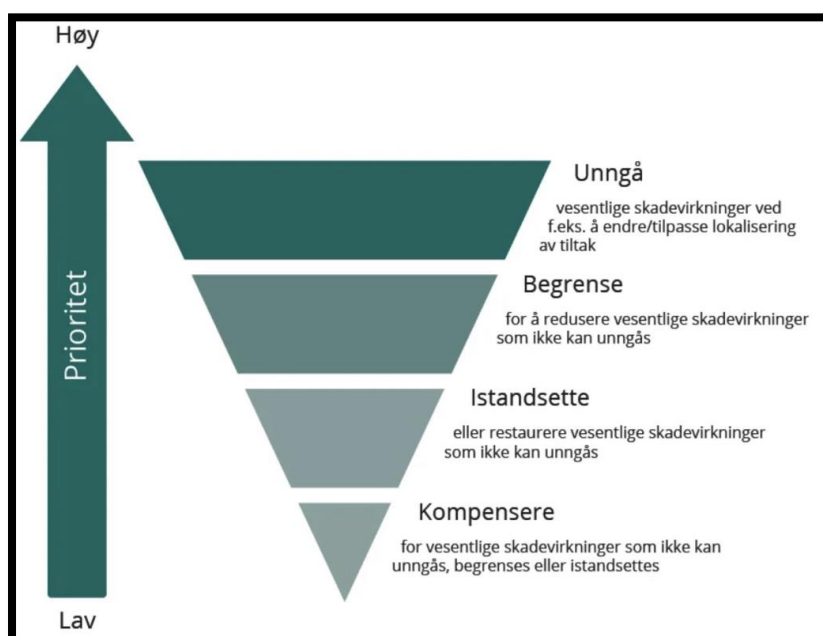
11) Arealstrategier

Arealstrategiene er et viktig styringsverktøy og skal vise kommunens langsiktige mål og strategier for arealbruk og er bindeleddet mellom samfunnsdelen og arealdelen i kommuneplanen. Arealstrategiene skal være realistiske og ha en overordnet karakter. De følger opp nasjonal politikk og relevante regionale planer.

Arealstrategien er særlig viktig som grunnlag for arbeidet med kommuneplanens arealdel, og vil gjøre arealdelen bedre tilpasset kommunens behov og utfordringer. Dette vil gi kommunen bedre politisk styring over arealbruken, og gjøre planprosessen for arealdelen mer forutsigbar.

1. Overordnede prinsipper for arealforvaltningen:

- Følgende tiltakshierarki legges til grunn for å unngå skadevirkninger for miljø og samfunn:

Kilde: [Miljødirektoratet, Veileder M1941](#)

Først skal man unngå at planen eller tiltaket fører til skade. Dette har høyeste prioritet. Deretter begrense skaden, så istandsette eller restaurere. En eventuelt siste utvei er å vurdere å kompensere skade, men det er laveste prioritet.

- Gjenbruk og sambruk i allerede nedbygde områder bør vurderes før natur bygges ut.
- Ved revidering av kommuneplanens arealdel, vurderes om tidligere godkjent arealbruk skal endres av hensyn til klima, naturmangfold, kulturmiljø, jordvern, klimatilpasning, samfunnssikkerhet og et hensiktsmessig utbyggingsmønster. Dette gjelder områder hvor det ikke er meldt oppstart av reguleringsplan og som ennå ikke er bygget.
- Det åpnes opp for arealinnspill til fortetting av allerede etablert fritidsbebyggelse. Ny fritidsbebyggelse bør finne sted i tilknytning til allerede etablerte områder.

- Kystsonen, vassdrag, viktige natur- og kulturmiljøverdier, matjord, drikkevannskilder og økologiske funksjonsområder styrkes og sikres mot nedbygging og fragmentering.
- Omdisponering og nedbygging av karbonrike arealer skal unngås så langt som mulig, slik at arealenes evne til lagring og opptak av karbon opprettholdes.
- Ved boligutbygging vurderes hensynet til kapasitet i infrastrukturen. Nødvendig teknisk infrastruktur bekostes av utbygger.
- All arealbruk skal planlegges slik at overvann og fare knyttet til flom, erosjon, skred, havnivåstigning og annen naturfare håndteres forsvarlig.

2. Ny boligbebyggelse og fortetting skal lokaliseres etter følgende prinsipper:

- Minimum 90 % av nye boliger skal bygges innenfor områdene nevnt i punktene under og illustrert i vedlagt kart.
 - Risør sentrum med randsoner. Dette innebærer områder med gang/sykkelavstand til skolen og daglige servicefunksjoner (2km).
 - Lokalsentrene Søndeled og Hope, og områder med gang/sykkelavstand til skolen og daglige servicefunksjoner innenfor disse sentrene (2km).
 - Boligområder langs Risørveien og kollektivaksen, som Østebø, Lindstøl, Bossvik, Moen, Røed, Akland og Øysang.
- Øvrig boligbebyggelse kan finne sted innen etablerte områder med spredt boligbebyggelse og boligbebyggelse relatert til gårdsbruk.
- Boliger spesielt tilrettelagt for eldre og personer med omsorgsbehov skal primært lokaliseres nær helsetjenester og andre viktige sentrumsfunksjoner.

3. Ved nye utbygginger skal det tas særlig hensyn til:

- Bevaring av naturmiljø, friluftsområder, matjord og kulturmiljø.
- Tilgang til grøntområder, møteplasser og natur i nærmiljøet.
- Klimarisiko og klimatilpasning – forebygge uønskede hendelser som flom, tørke og skred.
- Sentralitet og tilgjengelighet.
- Muligheter for samlokalisering, sambruk og transformasjon ved utvikling av eksisterende byggeområder.
- Idrettsanlegg og tilrettelagte områder for barn og unge. Det skal sikres gode arealer til rekreasjonsformål, idrett og friluftsliv.
- Trygg skolevei og muligheter for gang/sykkelvei.
- Varierte og tilgjengelige boligtyper for alle aldersgrupper og for innbyggere i ulike livssituasjoner og som bidrar til en god og tilpasset samfunnsutvikling.
- Bruk av klima- og miljøvennlige materialer og byggemetoder samt energiløsninger.
- Estetikk, god stedstilpasning og bokvalitet ved planlegging og utforming av nye boområder.
- Avsettes store nok sammenhengende areal i utbyggingsområder, hvor det fortrinnsvis skal sørges for infiltrasjon og fordrøyning av overvann, og sikres flomveier gjennom blågrønne strukturer..
- Tilgang til trygt og nok drikkevann.

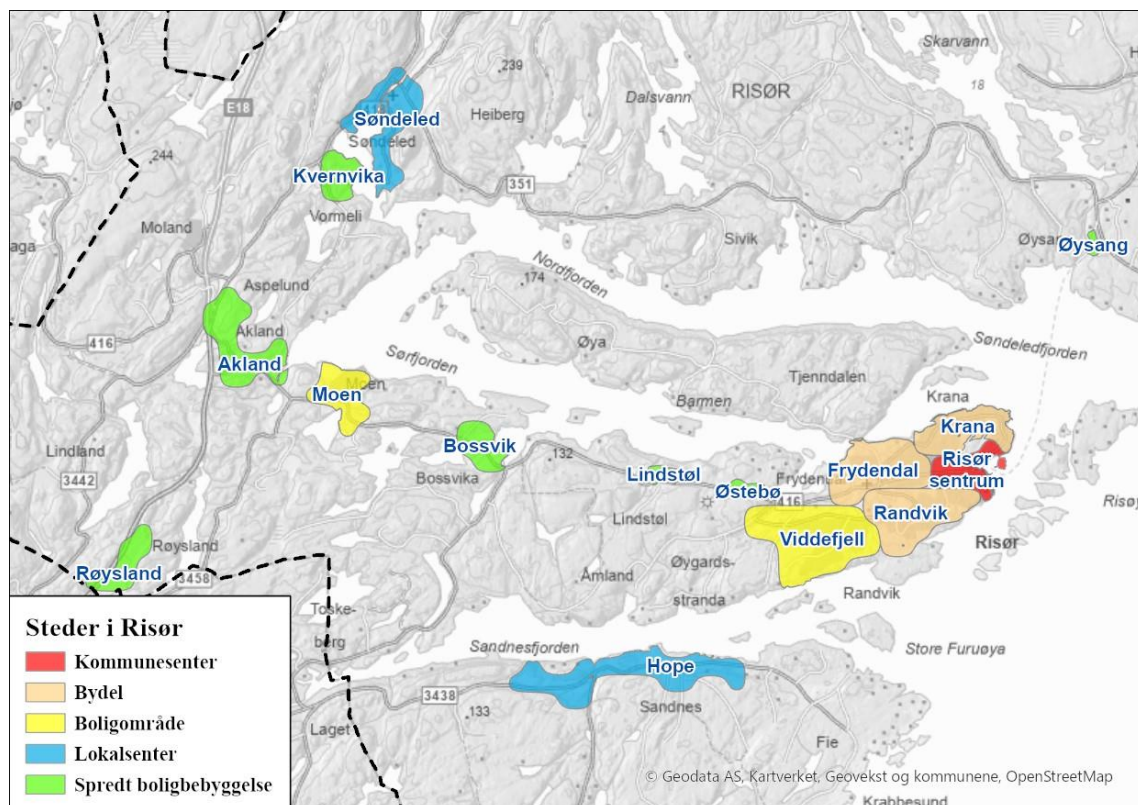
4. Lokalisering av næringsvirksomhet skal skje etter følgende prinsipper:

- Hovedprinsippet er å fortette, samlokalisere og transformere i eksisterende næringsareal, der dette formålstjenlig.
- Bedrifter med mange ansatte og/ eller besøkende, eksempelvis kontorbedrifter, forretnings- og servicevirksomhet, skal plasseres der det er høy tilgjengelighet med gange- og sykkelavstand, eller kollektiv som Risør sentrum med randsoner, eller innenfor lokalsentrene Søndeled og Hope.
- Bedrifter med høy transportavhengighet skal plasseres der det er god tilgjengelighet med bil, og for varetransport, som Moland industriområde, Hestemyr og eventuelle nye næringsområder knyttet til ny E-18 og nytt Risørkryss.
- Østebø er definert som område for handel jfr. Regional plan for senterstruktur og handel.

5. Planlegging og utbygging av nye infrastrukturiltak skal skje etter følgende prinsipper:

- Bedre tilgjengelighet og kollektivmuligheter for Risør som en del av et større bo- og arbeidsmarked med ny E-18 og fv. 416.
- Bedre tilgjengelighet og kollektivmuligheter mellom lokalsentrene og Risør sentrum.
- Sikre trygg ferdsel og framkommelighet for gående og syklende.

6. Kart som viser hvor ny boligbygging fortrinnsvis skal foregå:

Avgrensningen av stedene er ikke absolutte, men antyder en naturlig utstrekning av boligområdene.